

Církev a stát uherský od r. 1848.

Nástin historicko-kanonistický, který napsal Dr. *Frant. X. Novák*, C. SS. R.

(Pokrač.) III. Prvotní, do jisté míry ideální poměr církve ke státu uherskému nezachoval se pro vždy v plné čistotě a neporušené kráse. Úmrtím P. Bonifacia VIII. (1294—1303) počíná vůbec v církvi katol. doba nová, doba stálého klesání moci duchovní na jedné a stálého stoupání moci světské na straně druhé. A to stoupání vlivu státního neobmezuje se jen na záležitosti jemu vlastní, nýbrž šíří se ať lstí ať násilím i na záležitosti čistě církevní. Kdož nezná zlopověstná v dějinách církve jména *gallikanismu*, *febronianismu*, *josefinismu*, a kdož neví, že smutná ta trojice znamená pouze rozličné fáse, národní odstíny *jednoho a téhož systému: utlačování církve státem?* Komu též by bylo neznámo, kterak neskonale kormutlivé zjevy avignonského „vyhnanství“ papežského, velkého v církvi rozkolu, potírání moci papežské samými t. z. konciliemi reformačními ve spojení se všemi těmi hroznými pohoršeními, rozvášněnými boji, lstivými podstupy a nekořečnými zmatky ke zjevům oněm se družícími neblaze na obrat ten sám v sobě církvi nepříznivý působily: (pokud ho vlastně nevyvolaly), kterak probouzející se za těch bojů duch národní a později reformace (abych o jiných pomlčel) obrat zmíněný dovršily, k vítězství v Evropě skoro všeobecnému mu dopomohly? Co jako obecná nemoc národy Evropy stihlo, nezůstalo bez vlivu a následku v Uhřích.

A tak vidíme, že v patnáctém století v Uhřích první se děje pokus zavést pověstné právem a církvi nenáviděné „*placetum regium*“*). Když pak ve století 16. proti zákonům nejen

*) O placetu se stanoviska všeobecného *Fr. Müller*, *De placito regio*. Lovan. 1877.

Se stanoviska uherského (státního) pojednává o něm (liberál) *Vázso-Časop. katol. duch. XXXX. (LXV)*.

cirkevním, ale *i státním* na Uhersku*) rozplemenila se t. z.

nyi v řadě článků uveřejněných (ale nedokončených) v *Zeitschrift für ungar. öffentl. und Privatrecht*, Budapest, 1895. Podivné jsou důkazy, kterými *Vázsonyi* platnost placeta na Uhersku i v čase nynějším hájí. Že v Corpus iuris hungar. toho práva se nenachází, nucen je (l. c. p. 43.) sám doznati. Prohlašuje tudíž plnou hubou (p. 41.): „Die rechtliche Grundlage des Placetum ist die Gewohnheit“ a cituje *Verböczyho*, dle kterého zvyk má platnost zákona. Leč týž *Verböczy* (o kterém jsme již řekli, že jeho *Tripartitum* za zákon je přijato) prohlásil (cfr. supra, Prologi c. 9.), že cokoliv se ustanoví proti svobodám a zákonům církve, je *neplatným*. *Vázsonyi* zdá se, sám cítí, jak na vetchých důvodech důkaz jeho spočívá, a proto kryje se (shora, p. 32. sq. protestoval proti josefínskému původu maďarského placeta) stanoviskem všech Gallikánů, Febronianů a Josefinců a tvrdí (p. 100) „*Das Placetum kann heute nur als Ausfluss der staatlichen Souveränität motiviert erscheinen*“ etc. Zajímavé při tom jest to, kterak i *Vázsonyi* i všickni hajitelé maďarského placeta jedněmi ústy vyznávají, že „*das Placetum bei uns nie eine kirchenfeindliche Institution gewesen ist (!), sondern dass es mehr die nationale Kirche gegen die Einmischungen des Papstthums (!) zu schützen beabsichtigte*“ (p. 32. etc.).

První, který r. 1404. v Uhřích z osobního proti papeži nepřátelství zavedl placet, byl král *Sigismund*. V době nejnovější obnoveno jest na Uhersku (konkordátem bylo výslovně odstraněno) na návrh ministra barona *Eötvöse* (tentýž se hrozně zajímal o církevní autonomii katolickou! srovnej níže) *nejvyšším rozhodnutím císaře a krále Františka Josefa I. z. d. 9. srpna 1870* u příležitosti prohlášení neomylnosti papežské. (Blížší v *Roskovány*, Monumenta catholica pro independentia potestis eccl.; Nitrae, 1876. t. 12. p. 237. Tamtéž velmi poučný *list primasa uherského o placetu k císaři*). Na základě toho rozhodnutí chtěli Maďaři zakázati v Uhřích prohlášení zmíněného dogmatu. Biskup *Jekelfalusy* (Alba-Regalensis), který dogma přece promulgoval (samo o sobě toho nebylo potřebí), byl citován „*ad audiendum verbum regium*“ a důtka udělena mu od ministra v kalpaku i s šavlí po boku na hradě peštském u přítomnosti veškerého ministerstva, vyjma členů jeho nekatolických. (O sporu zmíněného biskupa s vládou pro učiněné prohlášení cfr. *Roskovány*, l. c. 262. sq.) Podobně dostalo se důtky biskupovi *Schopperovi* pro tentýž „zločin“. (cfr. *Roskovány*, l. c. p. 301. sq.)

*) 1523 : 54 (čti: zákon z r. 1523., artikul 54.) stanoví: „*Omnes Lutheranos et illorum fautores . . . tamquam publicos haereticos hostesque Sacratissimae Virginis Mariae poena capitis et ablatione omnium bonorum suorum Maiestas regia, veluti catholicus princeps punire dignetur*“. Cfr. 1525 : 4. §. 4. etc.

reformace, i s té strany nejednoho třeba bylo učiniti ústupku. *)
V době *josefinismu* (který jak známo počíná již *Marií Te-*

*) Viz *Kuzmány* (nekatol.), Lehrbuch d. evang.-protest. Kirchenrechtes, Wien, 1856. p. 233. sq., 431. sq. *Tentyž*, Urkundenbuch zum Kirchenr. *Virozsil*. Specimen II. p. 19. sq. *Kelemen*, l. c. t. II. p. 175. sq. *Bod* (nekatol.), Historia eccl., edidit *Rawenhoff* et *Szalay*. Lugduni-Batavor. 1880—8 (3 sv.). *Reiner*, Ungarns kirchliche Organisation (*Zeitschrift f. ungar. öffentl. u. Privatrecht*, r. 1896. ročník II. str. 162—184.) a j. Prvních svobod náboženských dosáhli na Uhersku protestanté v *miru vídeňském* uzavřeném r. 1606 a potvrzeném r. 1608 (1608 : 1: „Ut religionis exercitium tam baronibus, magnatibus, nobilibus, quam etiam liberis civitatibus . . . in suis ac Fiscis bonis . . . liberum relinquatur), pak v *miru lineckém* z r. 1645. potvrzeném r. 1647, kterým dosavadní právo pánův rozšířeno i na *poddané*, „absque tamen ullo praeiudicio Romano-Catholicae religionis, salvo item iure dominorum terrestrium“; 1681 : 25. atd.

Úplnou svobodu náboženskou i politickou (vyjma přechod z cirkve katolické na protestantství, který i na dále zůstal ztížen) přinesl protestantům uherským zákon z roku 1791. art. 26. t. 2. *Explanatio Leopoldina* („*Pester Loyd*“ ze dne 13. května 1856. č. 62. nazývá ji „*die Magna Charta der evangelischen Kirche in Ungarn*“), o 17 paragrafech. (Nalézá se otištěný též v *Kuzmány*, Urkundenbuch, p. 153. sq.) Uvádíme zde z tohoto zákona místa nejcharakterističtější, poněvadž svobody podobné domáhají se nyní v Uhřích katolíci za t. zv. *autonomii* bojující.

§ 4. „Evangelici utriusque confessionis in iis, quae ad religionem pertinent, unice a religionis suae superioribus dependeant. . . Liberam proinde illis futuram (statuitur) non modo consistoriorum quorumvis celebrationem, sed et synodorum . . .“

§ 5. „Scholas quoque tam triviales quam grammaticas . . . prout et altiores. accedente tamen praevie quoad hasce adsensu regio, erigere ibique ludimagistros, professores, rectores . . . vocare, dimittere, numerum eorum augere . . . liceat evangelicis.“

§ 10. „Fundationes evangelicorum pro ecclesiis eorumque ministris, scholis, item cuiuscumque nominis nosocomiis, orphanotrophiis et quibuscumque pauperibus vel iuventute Augustana et Helvetica confessionis constitutae, aut in posterum constituendae . . . ab iisdem (t. j. od evangelikův) nulla ratione adimantur, nec e manibus eorum aut administratione eorum ullo sub praetextu eximantur. Directio praeterea harum fundationum iis . . . salva et illibata relinquatur . . .“

§ 11. „Universae causae matrimoniales Evangelicorum utriusque Confessionis ipsorum consistoriis diiudicandae relinquuntur.“

rezií) mocně o to se zasazováno, aby z *privilegií papežských* stal se *system utlačovací* a pode jménem *ius majestaticum circa sacra* církev ujmující.*) Jaké to květy na shnilé půdě posledního toho „práva“ vypučely, dočísti se možno nejen u autorů pode jménem „josefínských“ charakterisovaných, církevních i světských, ale i u autorů novějších (ovšem již jen světských), v zásadě na principiích josefínských u té věci dosud trvajících. Ti jedněmi úcty „apoštolskému“ králi přisuzují moc zmíněného již *placetu královského*, právo *vypovídati z říše a vyhlašovati řehole klášterní*, právo *censury*, právo *zmenšiti počet*

§ 13. jedná o přestoupení z katolického náboženství; § 15. o dětech z manželství smíšených; § 16. o případech soudních strany smíšených manželství.

Těmi zákony dosáhli nekatolíci uherští r. 1791. *plné autonomie*. Podobných svobod obdrželi *schismatici* na Uhersku zákonem artik. 27. z r. 1791. (O jiných sektách nekatolických v Uhersku, *Sedmi-hradsku*, *Charvatsku* dočísti se lze v pramenech uvedených.) *Zidé* byli na Uhersku již záhy „trpení“. měli však jakousi míru vlastní samosprávy.

Poslední ústupek stal se na Uhersku (před r. 1848.) nekatolíkům r. 1844. Artikulem 3. toho roku ustanoveno, aby *manželství smíšená i před protestantským toliko duchovníkem uzavřená* pokládána byla za platná. (Od té doby rozšíření t. z. zákona Benediktova, *lex Benedictina*, na Uhry. Cfr. *Marczali*, Die Mission des Bischofs Lonovics in Rom, v *Ungarische Revue*, redakcí Hunfalvyho a Heinricha, r. 1890. ročník 10. str. 771. sq.)

- *) Charakteristickým pro vývoj ideí josefínských (opakujeme, že o tom dnes ani mezi světskými a státu přichylnými auktory nestává pře, že josefinismus počíná u nás již od druhé polovice stol. 18.) je jednání Ad. Kollárovo. Ten ještě r. 1762. vydal knihu *Patronatus Apostolicor. Regum Hung.*, kde všecka privilegia králů uherských z tohoto patronátu vyvozuje. Ale již dvě letá později r. 1764. přerobil se na tuhého (Laši by řekli „plutého“) Febroniana, a v knize toho roku pode jménem *De originibus et usu potestatis circa sacra etc.* vydané uznává již jen právo z majestátu plynoucí jakožto jediný základ všemocnosti králů uherských k církvi! Ostatně srovnej o tom auktora *Archiv*, t. 73. r. 1895. p. 187. Komisse sněmem uherským o druhé Kollárově knize sestavená takový o ní úsudek vydala: „Errat a fide infelix author, qui non obscure hierarchiam ecclesiasticam primitus institutam . . . negat“. Marie Terezie proto knihu zakázala. Vliv Kollárův v Uhřích byl a je veliký.

svátků zasvěcených, právo stanoviti zákony t. z. amortizační, právo přijímati appellace proti „zneužití“ moci církevní, zapovídati legátům papežským cestu do říše, právo udíleti důtku hodnostářům církevním (citovati ad audientiam verbum regium).*) Ale přes to přese vše i za těch zákonů byla církev katolická na Uhersku celkem svobodnější než u nás,**) vzhledem pak k vyznáním jiným církev vládnoucí.

*) Zákony dotyčné i další doklady viz ve spisech námi už častěji uvedených. Ze to staré febronianské atd. haraburdí v Uhřích daleko ještě není „stanoviskem překonaným“. dokazuje na př. svrchu jmenovaná práce *Vazsonyiho* o placetu královském.

K resultatu v textu uvedenému dospěli jsme *práci vlastní*. Teprv po ukončení této statě připadli jsme na referát o maďarském díle titulárního biskupa *Fraknoje* o královském patronatu uherském (viz *Archiv*, sv. 75. str. 167. sq.), které vývody naše potvrzuje. *Fraknoji* stanoví r. 1404. jakožto počátek nepřátelského vývoje „patronátu“. Od tohož stanoviska vycházíme i my.

***) Mýlil by se však, kdo by tu svobodu církve katol. v Uhřích příliš různově si představoval.

„Ježto Jeho Veličenstvo nejvyšší svůj dohled nad církví katol. vykonával skrze *dikasteria politická* (gubernium, místodržitelství atd.), nemohlo se jinak státi, než že církev v mnohém ohledu nebyla svobodna a že *společnosti jiné od státu neuznané větších užívaly svobod*“.

„Naše náboženské fondy spravovala po většině rada místodržitelská, a nakládala s nimi (libovolně) ve jménu krále“.

„Správa našich škol byla úplně a zcela závisla na vládě; vláda též rozhodovala o fondu studijním (utvořeném jako u nás za Jos. II. ze zabavených statků církevních).“

„Ano, v komissi studijní, která se zajímala školami jediné katolickými (protestanté podávali vládě nanejvýš výkaz statistický o svých školách) — v komissi té zasedali i nekatolíci, vyvírajíce tak z přímá vliv na školství naše, čehož o školách protestantských ani vláda ani Jeho Veličenstvo se nesmí odvážiti.“

„Naše spojení s Římem podléhalo nedůvěřivé kontrole vlády a diplomacie . . .“

„Synody směli jsme odbývati jen s nejvyšším dovolením, a co na nich bylo ustanoveno, podléhalo královské sankci“.

„*Jakkoliv se zdálo, že system patronační církvi od biskupa až po faráře je materiálně na prospěch, tož přece ednak stranicvím svým, jednak nevčasným vměšováním při volbě a menování beneficiátů zájmůmj církevním nemalých připravil škod*“.

IV. A tu budiž nám dovoleno předběhnouti do jisté míry vypravování další a položit hned na místě tomto několik otázek, jak pro porozumění nynějších proudů církevně státních v Uhřích potřebných, tak pro praktický dosah zájem všeobecný budících.

1. *Na jakém to vlastně základě spoléhají jedině za našich dob privileje krále uherského vůči církvi katolické?*

Bylo mínění do nedávna skoro všeobecné, že P. *Silvester II.* vraceje sv. Štěpánovi obětovanou jím říši a uděluje mu korunu královskou v bulle ze dne 27. března r. 1000 udělil mu též privilegium „secundum quod divina gratia te et illos (i. e. successores tuos) docuerit, ecclesias regni tui praesentes et futuras nostra ac successorum vice disponere ac ordinare“, že tedy ona bulla je pramenem a podkladem patronatu králů uherských po všechny doby až na nás.*) Dnes už není o tom pochybnosti, že *domnělý onen dokument povstal nejvýše po r. 1576., pravdě podobně však teprv v 17. století.**)*

„Stolice primasa uherského za století minulého a tohoto (až po r. 1848) *dvaapadesátkrát neobsazena*. I jiná biskupství obyčejně po léta nechávána bez pastýře“ atd. Tak nařikají biskupové uherští v memorandum r. 1848. císaři podaném. Částečně je otištěno v knize: *Schwicker*, Die Katholiken-Autonomie in Ungarn. Pest 1870. str. 17. sq.

*) Uveřejněna jest ona padělaná bulla „Legati Nobilitatis Tuae“ mimo jiné též u *Fejéra*, Religionis christ. apud Hungaros initia, 1848. p. 225. sq.

*) Literaturu o té otázce uvádí *Hergenröther*, Kirchen-Gesch., ed. III. 1885. tom. II. p. 205. nota 1. Srv. též *Vering*. Oesterr. Staatswörterbuch sub verbo *Concordat*.

Poprvé uveřejnil zmíněnou „bullu“ Jesuita *Inhoffer* ve svém díle *Annales eccles. regni Hung.* tom. I. pag. 256. Romae, 1644. Toho „upozornil“ *minoris* a *Levakovicz*, pravdě podobný interpolator, na dokument, který prý našel. Bližší *Kollár*. Patronatus reg., pag. 44., a *Reiner* (který se ostatně přidržuje pravosti bully) l. c. Archiv. r. 1838. t. 59. pag. 432. sq.

První o pravosti dokumentu pochybnosti podnesl *Schwarz*. Dissertatio in qua initia relig. christ. inter Hungaros ecclesiae orientali asseruntur; Halae 1740. Schwarz. veden nenávistí k Římu, připisoval obrácení Uhřů i všecko, co s ním souviselo, *církvi řecké*. Srovnej též *Kollár*. l. c. p. 2—5.

Že kanonisté a publicisté doby *josefínské* všecku moc králů uherských odvozovali od práva majestátního *circa sacra*, bylo již podotknuto. Novější chauvinisté uherští sice již upustili práva toho (*circa sacra*) dovolávati se formálně, ve *skutečnosti* však, jak se zdá, dosud při něm stojí.

Ale odkud tedy má král uherský svá privilegia církevní? Odpověď je tu plná nesnází a neurčitostí. *Že sv. Štěpánu takové privileje uděleny byly, zdá se býti nade vší pochybnost jistým.* *) Rovněž jisto jest, že za nástupců sv. krále konání práva patronátního na století buď *úplně bylo přerušeno*, jak pravdě podobněji tvrdí jedni, **) buď jen *de facto*, ale ne v principu oslabeno, jak dokázati se snaží druzí. ***) Na každý způsob bylo ten čas *velmi nejisto a chvějno*. *Nestávalo ho též jistě v tom rozsahu jako v dobách pozdějších*. *Konec století 14. nebo počátek stol. 15. je i zde mezníkem*. Od Sigismunda vykonávali králové uherští patronát církevní pořad sebevědoměji a určitěji, i přes jednotlivé protesty římské, přes nahodilé překážky a ústupky. †) Ostatně bylo králům uherským

V čase novějším na stanovisku Schwarzově stojí (toť se rozumí!) reformát Bod a jeho vydavatelé (l. c. p. 73. sq.), kteří dokazují, že korunu poslal sv. Štěpánovi Constantin Porphyrogeneta atd.

*) Böredy, Die Echtheit des sog. Privileg. des. heil. Königs Stephan v. Ungarn (*Archiv*, t. 59. a. 1888. pag. 184. sq.).

**) Tak *Monumenta Vaticana Hungariae*, series I. tom. III. pag. VII. sq. (Budapest. 1888.) Tak *Fraknoi* v *Archivu*, t. 75. a. 1896. p. 167. sq. a *idem* Mathias Corvinus. Freiburg in Br. 1891. pag. 281.: „Schon im Laufe des 13. Jahrh. besetzten die Kapitel die Bischofssitze, und dem Könige genügte, dass die Erwählten ihre Bestätigung nachsuchten. — Im folgenden Jahrhunderte zogen aber die Päpste in mannigfacher Form die unmittelbare Verleihung sowohl der Bistümer als der kleineren geistlichen Pfründen an sich. Selbst die Könige Karl Robert, Ludwig d. Gr. erschienen, wenn sie ihre Getreuen zu kirchlichen Würden erheben wollten, als Bittsteller vor dem Papste“.

***) Reiner, l. c. (*Archiv*, t. 59. a. 1888. p. 433. sq.)

†) *Fraknoi*, Corvinus, p. 282. sq. „Später aber machte er (Sigismund) Kraftanstrengungen, der königlichen Krone das Patronatsrecht zurück zu gewinnen, und dasselbe ward ihr denn auch durch das Reichsgesetz (!) v. J. 1397 für die Zukunft gesichert.“

„Nichts destoweniger stellten die Päpste (anfangs häufiger, später seltener) Schenkungsurkunden auf ungarische Pfründen aus . . .“

právo, dáti si přednášeti kříž a užívati titulu apoštolského, papežem Klementem XIII. výslovně „*motu proprio et certa scientia*“ potvrzeno.*) O ostatních privilegiích králů uherských se papež nezmiňuje výslovně, ani jich nepotvrzuje, ani nezavrhuje: není v tom jakési tiché uznání skutečného stavu věci?

(Pokrač.)

Smlouva pracovní a spravedlivá mzda práce.

Napsal *Dr. Robert Neuschl*, professor theologie v Brně.

B.

(Pokrač.) Zodpověděvše první zásadní otázku, že totiž smlouva pracovní ve formě smlouvy mezdní je „o sobě“ a v

„Bei diesem Anlasse (1450, za Hunyadyho) verkünden die Reichsstände zum erstenmal den Satz, der seitdem ein Fundamentalprincip des ungarischen Staatsrechtes bildet, „dass in Ungarn die Verleihung sämmtlicher kirchlicher Pfründen und das Verfügungsrecht darüber ein Vorrecht der Krone sei.““

Když r. 1480. o to s Římem zápletka povstala, psal Matiaš Korvinus kardinálovi Janu Aragonskému: „Et ut aperte cognoscat, certo scire debet Pontifex, *duplicatam illam crucem*, quae regni nostri est insigne, *gentem Hungarum libentius velle triplicare* (= zřici se Říma), quam in id consentire. ut beneficia et praelaturae ad ius Coronae spectantes apud Sedem Apostolicam conferantur“. Podobně hrozil samému papeži: „Vaše Svatost zná, že Uhři podle ducha svého a návyku hotovi jsou raději po třetí od cirkve odpadnouti a k nevěřícím přejíti, než dovoliti, aby úřady církevní s pominutím nominace a konfirmace královské rozdávala Stolicе Svatá.“

Ta odpověď krále maďarského se ve spisech jejich až do omrzení přežvykuje. Jen mimochodem tu ještě podotýkáme, že týž král jmenoval a v Římě prosadil (močí) *sedmiletého chlapce* a synovce manželky své, Hippolyta z Este, za *primasa Ostrihomského*.

*) Breve P. Clem. XIII. d. d. 29. Aug. 1758. O obojím tom právu papež praví: „*cuius quidem sive consuetudinis sive privilegii fons et caput ignoratur*.“ Přece však je potvrzuje: „*Ea propter motu proprio et certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Pontificiae auctoritatis plenitudine maiestatem Tuam Apostolicam (Mar. Theres.), tamquam Hungariae reginam, Tuosque successores titulo appellatione . . . nomine Apostolici Regis ornamus*“.

podstatě dovolena a spravedlivá, přicházíme k další otázce důležité, *o povaze a rázu smlouvy pracovní.*

Dělník, i když slouží jinému, je člověkem, je osobou. I v poměru služebném musí plnou měrou uznáván býti osobní, lidský ráz práce jeho. Jako člověk však, jako osoba není a nemůže býti dělník pouhým nástrojem; spíše je práce pro něho z vůle Boží přirozeným prostředkem, jímž by svého vezdejšího blaha dosáhl. Proto nesmí a nemá býti účelem vztahu pracovního jenom výroba bez oddechu a konce, by jí přibývalo národního bohatství, by bohatli podnikatelé, nýbrž také, a to měrou zcela zvláštní, aby dělník došel a dosáhl cíle svého života. Správnost a praktickou důležitost uvedených zásad doložíme a objasníme rozpravou *o rázu smlouvy pracovní a jejích hlavních zvláštnostech.*

Smlouva pracovní je smlouvou druhu zcela zvláštního; má sice některé podrobnosti se smlouvami, které týkají se věcí hmotných, v podstatě však se od nich liší. Uzavírá se po způsobu jiných smluv závazným souhlasem vůle obou kontrahentů. Oběma dává určitá práva a ukládá určité povinnosti. Toť věci známé.

Nazvali jsme smlouvu pracovní smlouvou zcela zvláštního druhu, poněvadž z ní vyplývají také taková práva a takové povinnosti, které, ač výslovně a přímo nebyly stipulovány, přece u zákona přirozeného s každým vztahem služebným podstatně jsou spojeny a společnou podmínku všech smluv služebných tvoří. Od síly pracovní nelze odmysliti pracovníka jako osobu; dělník však má přirozená a neporušitelná práva na život a zdraví, má právo, by svobodně konati směl své náboženské povinnosti, má právo žádati, by nebyl zkracován ve své lidské a mravní existenci, přes to, že o právech těchto ve smlouvě pracovní nestala se přímo žádná výslovná zmínka. Právům těmto přiměřeně, ukládá zákon přirozený najímateli jisté povinnosti. Přemnohé z uvedených předpisů zákona přirozeného třeba bude zevrubněji určití kladným zákonodárstvím státním. A poněvadž neběží zde pouze o ochranu *právní sféry individuální* jednotlivých osob, nýbrž spolu o otázky *blaha obecného*, může zákon kladný svobodu smlouvy pracovní ještě více ome-

ziti, než děje se již přímo zákonem přirozeným. Ci netýká se snad blaha obecného měrou vrchovatou, by stůj co stůj zachován byl příkladně život rodinný v celé dokonalosti vznešené úlohy své; není blahu obecnému prospěšný dorost mládeže tělesně, duševně a mravně zdatný?

Proto zove Funck-Brentano smlouvu pracovní „smlouvou svého druhu“, *contractus sui generis*. Smlouva služebná (pracovní) má zcela jasně ráz osobní jednak tím, že dělník podřizuje se jí při práci *vůdčí autoritě* svého pána, jednak tím, že přirozená, nezadajná práva osoby dělníkovy na smlouvu pracovní veliký mají význam, obsah její určující, omezující a doplňující. Tím je i právo disposiční, jež dostává se najímateli pracovní smlouvou nad pracovní silou dělníkovou, podstatně rozdílné od věcného panství nad určitou věcí při jiných kontraktech. Toto předeslavše pravíme:

1. Smlouva pracovní není *smlouvou nájmovou*. Římské právo (pandekty) považovalo sice smlouvu pracovní za smlouvu nájmovou. Jako kup je tam, kde se dva nebo více shodnou o cenu, tak nájem je tam, kde se shodnou o mzdu. (1. 2. D. locati conducti XIX. 2.) Právo kanonické, patrně vlivem práva římského, patří na smlouvu pracovní s téhož stanoviska; téhož rčení užívají kanonisté a moralisté a definují smlouvu nájmovou: „*contractus, quo res vel persona conceditur ad usum vel ad fructum*“, dovozující, že prý prácedárci dává se jí ne sice *právo majetkové* avšak *užitné na dělníka*. — V době novější uznávají moralisté a národní ekonomové nesprávnost o „užití osoby“ — toť název pohanský — a proto vyměňují smlouvu nájmovou jako smlouvu, již za mzdu zadává se *užití buď věci buď práce lidské*. Než i tento výměr není případný. Jest sice podobnost mezi právem na lidskou práci a na užití věci, ale ve způsobu, jakým bere se užití z věci a osoby, je veliký rozdíl. Tam je libovolné nakládání s věcí, zde dobrovolné užívání sil se strany dělníkovy. A proto nelze říci, že smlouvou pracovní děje se nájem na užití věci nebo práce lidské.

2. Podle právní a mravní filosofie křesťanské není smlouva pracovní, jak se za dnů našich uzavírá, *ani formálně ani ma-*

terialně smlouvou spolkovou. Formou (duší) každé smlouvy je souhlas kontrahentů. Při smlouvě spolkové směřuje oboustranný souhlas k dosažení společného zisku. Je takový úmysl při smlouvě pracovní, jak se nyní z pravidla uzavírá? Jistě není. Nelze tedy mluvit při smlouvě pracovní doby naší o formě spolkové. Není-li však smlouva pracovní formálně (souhlasem obou stran) smlouvou spolkovou, pak jí není vůbec. Je jí tedy aspoň obsahem? K obsahu smlouvy spolkové patří dvě věci: společný zisk a společné riziko. Je při nynější smlouvě pracovní řeč o dělení zisku, nese dělník s prácedárcem nebezpečí podniku? Slyšeli jsme již, že ne.

3. Smlouva pracovní *není* konečně *smlouvou trhovou* (kupní a prodejovou), poněvadž jí ani dělník, ani jeho pracovní síla, ani práce nedává se podnikateli v plný majetek. Neboť *dáti sebe jinému v plný majetek*, práva takového člověk, dělník nemá. *Dáti pak právo majetkové druhému na svoji pracovní sílu* (což tolik je, jako na všechny své mohutnosti), znamenalo by rovněž dáti plné právo na sebe sama. Konečně *nedává se ani práce* smlouvou pracovní v plné právo majetkové druhému. Práce totiž je činnost lidských mohutností, kteráž, ač jeví se na venek a přechází v účín, přece od svobodné vůle člověkovy odloučiti se nedá. Proto běží tu o celou osobnost lidskou.

Síla pracovní a práce lidská nejsou statky hmotnými jež by ve změně věcné za mzdu mohly býti zaměněny a vlastnictvím prac-dárcovým se státi. Děje se sice i ve smlouvě pracovní jakási směna. Práce s jedné a mzda s druhé strany stojí proti sobě. Tato však virtuální směna týká se „pouze jedné stránky“ vztahu služebného, stránky hmotné. Pravíme „jediné pouze stránky“, poněvadž vztah služebný správně pojímaný je služební svazek (společenství), který mimo dotčenou pásku hmotnou (povinnost totiž, práce s jedné a mzdy s druhé strany) v pevné souvislosti a solidaritě drží ještě *více* jiných pásek mravních. Jinými slovy: po názoru křesťanském není ještě obsah smlouvy pracovní splněn, vyplatí-li prácedárce dělníkům umluvenou mzdu a dále se o ně již nestará. Tím dotkli jsme se jedné křesťanské pravdy, která musí opět dojiti platnosti

a uznání, mají-li poměry lidu služebného trvale a řádně se polepsiti. Je to stará pravda křesťanská o solidaritě čili sociální souvislosti všech lidí. Žádná společnost, která má ještě úctu před zdravým rozumem a božským zákonem mravním, nespřátelí se nikdy se zásadou o rovnosti a neodvislosti mezi sebou. Žádné, sebe ideálnější a sebe radikálnější sociální theorii nepodaří se změnití skutečné *nerovnosti* lidí. — A proto nebude ani ve státě socialistickém ani o vlas zmenšena neúprosná sociální odvislost. Ba ještě zvýšena bude měrou až ponižující. Dosud podřízen bývá pánu jednomu v každém závodě počet lidí určitý, menší nebo větší, vždy však jenom *částka* lidí; ve státě však socialistickém budou podřízeni jednomu pánovi lidé *všichni*. Býti nyní ve službě společnosti akciové, osoby to mystické, bez srdce, bez citu, — jaký to ponižující pocit pro člověka myslícího. — Což však je to proti ponižující odvislosti *lidí všech* v budoucím státě socialistickém! — Socialismus, chce-li splniti sliby své, musí neúprosnou důsledností přejíti k anarchismu, který jedině alespoň slíbiti může, že odstraní každou a jakoukoliv odvislost a skutečnii úplnou svobodu a rovnost zvířecího stavu.

Jako ve fysickém organismu těla lidského různé údy navzájem se podporujíce a doplňujíce, blaho celého těla podmiňují, tak musí to býti dle zákona sociální souvislosti též ve společnosti lidské. A zákon ten platí též pro majetek a práci, čili pro lidi, kteří právě jiných potřebují, a lidi, kteří jiným pracují. Majetek a práce jsou na sebe odkázány, potřebují se navzájem a dobře-li chtějí posloužiti zájmům svým, musí mezi majetkem a prací dojíti k osobnímu sblížení se, k pravému sociálnímu a přátelskému spojení a doplňování se.

4. *Učí tudíž katoličtí sociální politikové, jako Theodor Meyer, Kristian Antoine a jiní, že smlouva pracovní dělníků průmyslových je analogickým, rozšířeným služebným poměrem domácím, čeledinským, čili, jak praví filosofie křesťanská, „societas herilis imperfecta“, anebo jak se také říká: „societas patronalis, sociétéé patronale“. Úplná (é), dokonalá (é) společnost (společenství, svazek) rodinná (é) ve své celistvosti a úplnosti (familia completa) skládá se ze tří elementárních částí, spole-*

čenství totiž manželského (*societas conjugalis*) mezi manžely, společenství otcovského (*societas parentalis*) mezi rodiči a dětmi a společenství služebného čili čeledínského (*societas herilis*) mezi pánem a čeledí. Vztah čili poměr služebný (čeledínský) zakládá se na přirozené potřebě rodiny, doplniti své síly přijetím osob do kruhu svého, které trvale pod správou hlavy domácí slouží účelům rodiny. Tím, že čeleď služebná vřaděna je organicky do společnosti rodinné, má nárok netoliko na stravu a mzdu, nýbrž i ostatní hmotné a duševní blaho její svěřeno je otcovské péči hlavy rodinné.

Nazvali jsme vztah služebný dělníků průmyslových *analogií* vztahu služebného, domácího (čeledínského). Jsou tudíž vztahy ty pouze *podobny* a *ne úplně stejny*. Svazek čili *vztah* čili společenství *patronální* dělníků průmyslových *nekryje* se úplně *se vztahem* čili společenstvím *čeledínským*. Shodují se v tom, že *oba vztahy jsou společenstva nerovná* (*societas inaequalis*), poněvadž autorita není ve veškerenstvu členů, nýbrž již povahou vztahu v *patronovi*, a poněvadž jenom jedna strana, totiž najímatel, fabrikant (*patron*) nese risiko podniku. Liší se pak od sebe tím, že společenství čili svazek *patronální* je *širší* než svazek čeledínský, obsahuje totiž větší počet osob, a to takových, které nejsou vlastně čeledíny pánovými. Pak je svazek *patronální volnější*, poněvadž průmyslový dělník podle míry své ekonomické samostatnosti mívá často mimo továrnu svůj vlastní domácí krb, tak že *patronální svrchovanosti* továrníkově přímó nepodléhá. Je tedy společenství čili svazek *patronální dělníků průmyslových rozšířeným svazkem služebným* domácím čili čeledínským *zmenšené intensity* vzájemných vztahů.

Zoveme-li vztah služebný dělníků průmyslových společenstvím nerovným, *patronálním* továrníků a dělníků, platí to arci jenom pro ty případy, kde dělníci na delší dobu, a to v továrně zaměstnání jsou. Společenství (svazek) *patronální* připouští jak koalice dělníků a jejich odborové sdružování se s jedné, tak i koalice továrníků s druhé strany. Arci bude ráz těchto koalic jinaký, než dosud byl. Nebudou to již dva tábory nepřátelské, nýbrž sdružení lidí, kteří sice v některých

věcech se rozcházejí, jistě však se o nich dohodnou, čím upřímnějšími budou osobní vztahy jednotlivých skupin dělnických ke svým pánům. Dělník a továrník budou tvořiti *jednotu mravní*, upevněnou *jednotou* myslí a *stejnou* snahou. Svědomitost, věrnost, poslušnost a oddanost s jedné, a láska a spravedlnost a otcovská péče s druhé strany učiní pak jistě život obojí strany šťastným a spokojeným. *Toť názor křesťanský, jedině správný, o vztahu dělnictva průmyslového k prácedárcům, čili o smlouvě pracovní.*

I zde, jako všude jinde, musí návrat k pravým zásadám křesťanským býti posledním slovem socialní politiky. Kde opanuje opět křesťanství, tam plniti bude továrník nejenom povinnosti spravedlnosti a lásky vůči dělníkům svým, nýbrž jeho otcovská péče a láska bude provázeti dělníka až do jeho chaty a jeho rodiny. Socialní politika ve Francii a Belgii označuje tuto péči, již provází továrník dělníka svého i mimo továrnu, slovem „patronage“. (Srov. Antoine, Cours d'Économie Sociale vyd. cit. str. 196 n., Léon Harmel, Manuel d'une Corporation chrétienne, 2. vyd. (Tours 1879) str. 45 nn. a Catéchisme du Patron, Paris 1889., Ch. Périn, Le Patron, Paris 1886. Viz také „Ein Besuch in Val des Bois“ v časopise Stimmen aus Maria Laach sv. XLIX. str. 479.)

Na své cestě Italii r. 1897 pozorovali jsme, že drožkáři označují svůj služebný vztah vůči svému pánu docela správně ve smyslu našem slovy: „padrone“ a „garçon“.

Prácedárce, který dělníků svých skutečným patronem je, postará se jim o zdravý a laciný byt, o zdravou a lacinou výživu; bude podporovati spořivost dělnictva organizací a podporováním rozmanitých pokladen, bude pečovati o dobrou výchovu dětí dělnických a ve zvláštních potřebách a nebezpečích pomocnou jim podá ruku. Tak korunuje a dokonalým činí láska vztah práce k majetku; pravíme vztah práce k majetku, který v první řadě je vztahem spravedlnosti. Bez spravedlnosti láska bolí a uráží, bez lásky však nespojíš člověka s člověkem. Srdce má člověk, pouhý zájem však je krutý a bez srdce.

Myšlenka o vztahu čili společenství patronálním není nikterak pouhou vzdušnou bublinou. Kdo nežene se za vzdušnými

zámky, nýbrž z lásky upřímné k dělnictvu hledí mu především to dáti, co prakticky je možno, ten jistě uvítá myšlenku o vztahu patronálním s nadšením. Jsou to však, bohužel, v první řadě dělníci sami, kteří svého nepřítele vidí a spatřují v každém, kdož by vztah jejich pracovní urovnati mínil jakousi osobní podřaděností jejich vůči továrníkovi. Než ptejme se jich: Přinesla dělnictvu kýženou a slibovanou spásu naprostá svoboda člověka svrchovaného, jak si ho Rousseau myslil? A neodporuje důstojnosti, svobodě a zájmům dělnictva učení liberální, jež prohlašuje vztah služebný za pouhou smlouvu směnnou? Na tuto právě nauku velmi případně hodí se slovo „otroctví mzdy“, které socialismus na jedné straně proklíná, na druhé však zuby nehty se drží. Než nemylme se. Budoucnost nebude náležeti ani socialismu, tím méně zmírajícímu již liberalismu, nýbrž právě sociální myšlence ve smyslu křesťanské filosofie společenské. Kde ukáže se možnost zříditi výrobná družstva, ať zřídí se; jinde zase zlepši podíl na čistém výtěžku (industrial partnership) hmotné postavení dělnictva; celkem však je *nerovné patronální společenství* způsob, jímž urovnán býti může poměr mezi majetkem a prací dobře a důstojnosti, svobodě a zájmům dělnictva příznivě.

C.

Liberální theorie mezdni.

Ze smlouvy pracovní plynou pro oba kontrahenty určitá *práva* a určité *povinnosti*. Podnikatel nabývá práva na práci dělníkovu, a řekli jsme, že je to *právo osobní, ne sice na osobu, nýbrž k osobě*, vzhledem k osobě. Tomuto právu podnikatelovu odpovídá *povinnost dělníková*, pro něho pracovati. Za to nabývá *dělník práva* na odměnu práce, a podnikatel bere na sebe povinnost, odměnu tu dáti. O zisku z pravidla se ve smlouvě pracovní vůbec ani nemluví. Toť právě rozdíl mezi smlouvou spolkovou a pracovní. Úmluva se děje pouze o mzdě, která však musí býti *spravedlivá*. Odtud i název „smlouvy mezdni“.

Nazvali jsme smlouvu pracovní dělníků průmyslových společenstvím čili poměrem (vztahem) nerovným, patronálním,

a řekli jsme, že jim vzniká mezi dělníkem a továrníkem *jednota mravní*, mravní svazek spravedlnosti směnné, podle níž všechna práva a všechny povinnosti obou stran v první řadě musejí se posuzovati. Řekli jsme, že zmíněným vztahem cili společenstvím také mnohé závazky *křesťanské slušnosti* (blahovůle, aequitas) a *lásky* křesťanské dány jsou, v první však řadě že zavazují továrníka vůči dělníkovi přísné závazky *spravedlnosti směnné* zřetelem *ku mzdě*.

Otázka spravedlivé mzdy je nejlepším důkazem toho, že nelze národnímu hospodářství odezíratí od křesťanské mravouky, chce-li skutečně býti tím, co název jeho vyjádřiti chce, naukou totiž o podstatě a příčinách hmotného blahobytu *celého národa*; mzda tudíž spravedlivá jen tenkrát zaručena je, v dobré-li shodě je národní hospodářství s mravním zákonem křesťanským. Řekli jsme na svém místě (viz Křesťanské sociologie díl I. str. 5), že národní hospodářství je podřízeno křesťanské mravouce, k čemuž velmi případně píše Dr. Linsenmann: „Nemůže sice býti úkolem mravouky, určovati mzdu, určovati cenu zboží, musí však požadovati, by nad funkcemi národního hospodářství, kterými mzdy se určují a ceny ustanovují a úvěr se dává, vládly věčné zákazy spravedlnosti a práva. Národnímu hospodářství je se postavití na zásady mravovědy a z toho vycházeti stanoviska, že žádná instituce a nauka nemůže hospodářsky býti blahodárnou, je-li v rozporu se základními zásadami přirozeného a křesťanského práva. Jenom živnost poctivou provází požehnání.“ K těmto vzácným slovům dodává Riehl: „Třeba že Písmo sv. neučí zásadám hospodářsko-politickým, nýbrž mravním, přece *musí morálka býti obsažena v pravé hospodářské politice*.“

Tím, že liberální ekonomie v otázce mzdy vymanila se z poslušnosti předpisů křesťanské mravouky, pronesla sama nad sebou zdrcující soud, že není v pravdě hospodářstvím *národním*. Či může snad ještě mluvití se o blahobytu národa *celého*, kde ohromná většina téhož národa při hladových mzdách v bídě strádá?!

Otázka spravedlivé mzdy žádá tudíž neúprosně dobré shody národního hospodářství s křesťanskou mravoukou. Na

doklad toho *„kážeme, kterak všechny theorie, jež nevšimaly si a nedbaly předpisů křesťanského zákona mravního, nevyhověly národohospodářskému požadavku spravedlivé mzdy.*

Nekřesťansky, po způsobu macochy vedla si vůči dělníkům v otázce mzdy nauka merkantilní fysiokratická a národohospodářského liberalismu.

1. Známa soustava merkantilní určovala, co možno, *mzdy nízké*, by industrie dodávati mohla k vývozu laciné zboží. Aby však dělníci hladem neumřeli, zapovídán vývoz plodin zemědělských. Místo blahobytu *všech* tříd pečováno pouze o výhodnou tržní bilanci, a *národní* blahobyt spatřován pouze ve velikém množství drahých kovů v zemi obíhajících. K práci a k dělníkovi přihlíženo jen potud, pokud *nástrojem* byl na povznesení řemesla a obchodu, ke mzdě pak jen jako k prostředku, jímž měl dělník v zájmu industrie při síle býti zachován.

2. V otázce mzdy dělnické rovněž *byla nespravedlivou nauka fysiokratismu*. Přes to, že nejpřednější stoupenci jeho proti názorům merkantilistů zastávali se výroby prvotné a nespatovali v penězích, nýbrž v zemědělství zdroje všeho blahobytu, dlužno přece *názor fysiokratismu filosofický o veškerém státním, právním a hospodářském životě* považovati za trest nauky té. Pověstným „laissez faire a laisser passer“ vydána byla práce na pospasy mocnému kapitálu, jenž nemá srdce, ni citu. Svobodný život národohospodářský, svobodná smlouva mezdní netrpí prý žádných omezování. Několik pouze vět ukáže jasně nespravedlivé stanovisko fysiokratů vůči práci:

a) Práce necení se jinak než zboží, a cena práce právě tak se určuje jako cena zboží.

b) Svobodnou konkurencí nabídky práce a poptávky po ní dosáhne mzda své přirozené výše.

c) Výše mzdy nezávisí pouze od dělníka, praví Turgot v hlavním svém díle „Reflexion sur la formation et la distribution des richesses“, nýbrž řídí se dle smlouvy s tím, kdo práci platí. Ten však platí za ni co možno nejméně; je-li dělníků mnoho, vybere si z nich ty, kteří pracují nejlaciněji. Při práci jakékoliv musí konečně dojiti k tomu, že mzda klesne

na míru *nutné* dělníkovy výživy, stav to, který nazval jedenkrát Schäffle pozvolným lidožroutstvím. Dělník musí při práci více vydati síly, než mu mzda nahradí. Prohlašuje sice Turgot v „Lettres sur la liberté du commerce des grains“ za omyl domnívati se, že by ona *míra* nutná snad tak skrovnou byla, že by dělníka jenom od smrti chránila. Něco prý mu přece zbude. Zbytek však tohoto druhu je v nauce fysiokratismu pouhým nahodilým cárem, nikdy však požadavkem přísné spravedlnosti.

Theorie mezdni fysiokratů zůstala v hlavních rysech vzorem ekonomie klassické.

Chceme předvésti tuto pět nejslavnějších repraesentantů ekonomie klassické a ukázati na nich, jak nešetrně, nelidsky, jak nespravedlivě nakládali s touž prací, kterou na druhé straně tak vynášeti se zdáli. Svoboda při určování mzdy s *naprostou* platností „zákona“ *nabídky a poptávky, práce úplně na roveň postavená zboží*, — toť stěžejné body, kolem nichž od té doby otáčela se theorie mezdni. Spravedlnost křesťanská od nich se vystěhovala.

(Pokračování.)

Vyzdvižení ostatků bl. Hroznaty.

Podává Dr. Jan Sedlák.

(Dok.) Když všechny přísahy vykonány, ustanovil soudce, že sv. ostatky bl. Hroznaty hned nyní mají býti ohledány, a k tomu cíli ústně vyzval řečené znalce lékaře, zedníky, tesaře, zámečníka a plechaře, aby přítomni byli, načež všichni s promotorem fisk. do chrámu samého se odebrali a tam v presbyterii před hlavním oltářem dotčený hrob bl. mučeníka Hroznaty našli.

Poněvadž zevrubný popis kostela Teplského v řádném procesu pražském na listech 571. a nn. se nalézá, zde jen krátce se podotýká, že celý kostel 16 pilíři rozdělen je v loď hlavní a dvě lodi poboční stejné výšky. V hlavní neb prostřední lodi odděluje železná pozlacená mříž kůr řeholníkův od ostatní části téže lodi, určené pro věřící; podlaha kůru vyvýšena je o jeden stupeň nad ostatní část chrámu. S kůrem, v němž kapitulárové řeholní církevní hodinky konají, souvisí presbyter, dosti dlouhá a prostranná, jejíž podlaha rovněž o jeden stupeň vyčnívá nad kůr řeholnický. Odtud vedou dvoje dveře do postranních lodí, jimiž věřící mohou vcházeti

do presbyteře jdouce k sv. přijímání neb jdou-li k hrobu bl. Hroznaty. Hrob ten před hlavním oltářem se nalézající a v přiloženém nástinu písmenami abcd označený*) každému vcházejícímu hned padá do očí. Hrob bl. mučenika nad podlahu presbyteře nevyčnívá, nýbrž nad ním nalézá se dutina 9 $\frac{1}{2}$ cm. hluboká, jež od nepaměti vyplněna jest dřevěným stupněm, nad podlahu vyčnívající, jenž vždycky býval pokryt kobercem červeným. Celé to místo ohrazeno bývalo vždy a je dosud mříží 68 cm. vysokou z kovu, pozlacenou, na níž zavěšena je rozsvěcená lampa olejová.

K tomu tedy hrobu bl. mučenika přistoupili nyní soudce, promotor fisk., podepsaní svědkové a tu za přítomnosti obhájce záležitosti, inne notáře aktuára a povolanych oněch znalců: lékařů, zedníků, tesařů, zámečnicka, klempíře, dále opata, převora, podpřevora, provisor a jiných členů kanonie Teplské jakožto svědků protokolu, když dvěře uzavřeny, za pozornosti všech soudce zmocněný hlasitě a zřetelně latinsky a německy, tak že všichni tomu rozuměti mohli, prohlásil, že vyobcování z církve skutkem samým bez zvláštního teprv vynesení klatby té upadají všichni jakéhokoli stavu a důstojnosti, ať duchovní ať laikové, kteří by se opovážili aneb si troufali byť i z nábožného úmyslu něco z hrobu neb z těla, oděvu neb schránky bl. Hroznaty odejmouti neb odstraniti neb k tomu přidati neb podstrčiti.

Prohlásiv klatbu tu rozkázal, aby hrob byl otevřen, a to tak, by nejprve zámečnick odstranil mříží kovovou, pak aby zedníci odstranili dlažbu a vykopali zemi, což takto předsevzato bylo: Nejprv odstraněna kovová mříž kolem hrobu, pak vytažen dřevěný podstavec pokrytý červeným kobercem s několika prkny zespod, skoro spráchnivělými. Když ty odstraněny, objevila se dutina 2.26 m. dlouhá, 0.75 m. široká, na straně k oltáři hlavnímu 0.27 m., na opačné straně 0.20 m. hluboká, jejímž dnem byl veliký kámen. Když dlažba kolem odklizena a země kolem odkopána, ukázalo se, že kámen onen jest svrškem rakev ohromné, z podobného kamene zhotovené, v níž dle stálého podání tělo bl. Hroznaty pohřbeno bylo. I byla rakev ta 2.35 m. dlouhá, 0.75 m. široká a 0.77 m. ztlouští podkopána, pod ní těžké řetězy podloženy, načež rakev umělým přístrojem s velikou námahou všech přítomných řemeslníků vyzdvižena a na podložené silné trámy v presbyteři na podlahu vsunuta byla. Rakev nyní všemi přítomnými se všech stran bedlivě prohlédnuta. I shledáno, že nějaký nápis neb znamení nikde na ní se nenalézá; že rakev zhotovena z velmi tvrdého pískovce a že sestává z tří částí: z dolejška, vytesaného z jediného kusu kamene, a z dvou částí svršku, jedné delší, druhé kratší. Všechny ty tři části téže podoby i z téže

*) K protokolu připojen polohopisný nástin.

hmoty zhruba tesány spojeny vespolek vápnem, které během času téměř zkamenělo tak, že ony části takřka jeden jediný kus dohromady tvořily. Z toho všichni přítomní se vši určitostí soudili, že svršek rakve nikdy nebyl vyzdvižen, rakev sama že jest netknutá a nikdy že nebyla otevřena. O tom když všichni přítomní se bedlivě přesvědčili, byl svršek rakve ostrými dláty ne snadno odtržen a to nejprv menší část jeho odlomena. Když to provedeno, objevily se k úžasu všech — kosti nohou mrtvoly. I byla se vši pečlivostí tímže způsobem odstraněna i druhá větší část víka, a hle! k úžasu i obdivu všech objevila se v rakvi kostra celého těla, s hlavou nakloněnou na levou stranu, s dolejší čelistí spadlou níže, s rukou levou pod tělo jakoby podloženou, s pravicí pak nataženou. Většina kostí byla dobře zachována a pevná, pouze některé, mezi nimi polovina lebky, byly zpráchnivělé. Kostí ležely v úplném svém pořádku, jak tělo bylo uloženo, jež hledělo k východu k hlavnímu oltáři, jak laikové se pochovávají, a spočívalo v rakvi dřevěné z hrubých prken jedlových, nenatřených, z části zpráchnivělých. Víko dřevěné se nenalezlo žádné; dle úsudku přítomných znalců bylo tělo v rakvi bez dřevěného víka do oné kamenné truhly uloženo.

K rozkazu soudce prohlédli si oba ustanovení znalci lékaři bedlivě kostru, aby pak mohli svědčiti, co o jejím stavu soudí. Když byli hotovi, rozkázal soudce, aby všichni se vzdálili, a když zůstali zde pouze soudce s promotorem fisk. a mnou notářem aktuárem, zavolán byl mnou Ludvík Sternberger, lékař a chirurg, okresní lékař v Teplé. Týž pak upomenut byv na svou přísahu v téže schůzi složenou, že bude mluvit pravdu, od soudce u přítomnosti promotora fisk. ničeho nenamítajícího, při zavřených dveřích takto byl tázán.

1. „Vaše jméno a příjmení?“ Odpověděl: „Dr. Lud. Sternberger“.

2. „Vyplnil jste příkázání církevní o velkonočním sv. přijímání?“ Odpověděl: „Ano“.

3. „Kolik let provádíte praxi lékařskou?“ Odpověděl: „Skoro devět let“.

4. „Pitval jste již těla lidská?“ Odpověděl: „Velmi často“.

5. „Co soudíte o přítomném těle?“ Odpověděl: „Kostra jest téměř celá zachovalá, což vedle Božské prozřetelnosti děkovati jest kamenné rakvi a příznivé poloze místa, na němž zemřelý pochován. Mrtvola shledána ležící na levou stranu, proto strana ta více propadla hnilobě. Skoro všechny součástky kostry jsou zde, jen z pravé stehenní kosti zbyla malá část a taktéž z levé kosti ramene. Páteřnice nalezena dokonce v úplné své souvislosti. Z lebky zachovala se úplně pravá polovice, kdežto z levé následkem proležení jen částka zbývá. Čelist horní ukazuje zřetelně dva zuby. Jednotlivé součástky lebky jsou pevné a lze je dobře od sebe rozeznati. Dolejší čelist

skládá se ze dvou částí a ukazuje 13 zdravých zubů. Není žádné pochybnosti, že jest to kostra muže, který vysoké byl postavy. Kostí ty mohou, vzhledem k tomu, že neobyčejně příznivě byly uloženy, jistě více set let již v kamenné rakvi ležeti. Roucho, vlastně zbytky jeho mají hnědou barvu a pocházejí as z hábitu, a to bílého, jak jej Praemonstráti nosí“.

Tuto výpověď lékařovu jsem já aktuár k rozkazu atd. naslouchajícimu témuž lékaři hlasitě a zřetelně přečetl, on pak ji za svou uznal a potvrdil a se podepsal, jak následuje: MUDr. Lud. Sternberger, c. k. okr. lékař, takto jsem dle pravdy dosvědčil.

I byl pak mnou zavolán druhý lékař znalec, který na základě své přísahy, že bude pravdivě svědčiti, od soudce u přítomnosti promotora fisk. takto byl tázán:

(V protokole následují otázky jako svrchu; zde kladou se pouze odpovědi).

„1. Dr. Jan Lanzendörfer. 2. Ano, přijal jsem sv. svátosti. 3. Jsem promován 13. dubna 1857 v Praze; tedy již 41. rok praktickým lékařem. 4. Často jsem byl při soukromých i soudních pitvách. 5. Co zde v otevřené truhle po skoro 700 letech nalezen bylo, musím prohlásiti za kostru muže vysoké postavy. Jednotlivé kosti jsou tak pevné a tak dobře uchované, že lze z toho souditi, že náležely muži v nejlepších letech. Mrtvola leží na levou stranu, proto jsou na pravé straně kosti úplnější a lépe zachovány než na straně levé. Že kostra v truhle nalezená skutečně muži vysoké postavy náležela, dokazuje jednak velice vyvinutá zbývající pravá část lebky, jednak výška a síla jednotlivých obratlů páteřnice, které skoro všechny jsou zachovány, a taktéž síla dlouhých kostí hnátových. Že hniloba zvláště na tvrdou kost lebeční málo účinkovala, dokazují „*impressiones digitatae*“, které na vnitřní ploše lebky jsou znatelné, jakož i 13 zubů, které skoro vesměs v dolejší čelisti pevně vězí. V mé praxi se mi dosud nepříhodilo, aby jednotlivé kosti v takové míře jako zde se uchovaly.

Tuto výpověď lékařovu . . . .“ (*následuje vše jako svrchu*).

Když zprávy tyto podány, byli opět všichni přivoláni, a soudce nařídil řečeným lékařům, spolu chirurgům, aby kosti a částčky v truhle nalezené položili na stůl bílým ubrusem přikrytý, schválně k tomu uchystaný.

Ze všech známek jest jisto, že ony kosti náležejí bl. mučeníku Hroznatovi, což tím více se potvrzuje, srovnáme-li, co svrchu z nejstaršího jeho životopisu o jeho pohřbení uvedeno bylo. Pravit se tam, že pohřben byl oděn v roucho své řeholní a že byl opásán kol beder. A v skutku nalezeny v truhle i částky kůže v polou kostry i zbytky hábitu, nyní

barvy nahnědlé, druhdy nepochybně bílé, a částečky krajek. V dřevěné rakvi našlo se i více kaménků rozličného tvaru a druhu, sem tam potroušených na spodním prkně, jichž původ a účel jinak nelze vyložití, leč že snad vzaty byly na památku z vězení Kinsberského, z něhož bezduché tělo bl. mučeníka bylo do Teplé přeneseno. Skutečně také prý podobné kaménky v Kinsbergu a v okolí tamním se nalézají.

Poněvadž tedy o pravosti těla bl. mučeníka Hroznaty ani nejmenší pochybnost nevznikla, delegovaný soudce sám více částeček kostí z nohou a z rukou bl. mučeníka oddělil a do skleněné drahocenné schránky uložil, do nížto vložen nápis, kterýž jsem já notář aktuár z rozkazu atd. na pergamenovém proužku napsal tohoto znění: „Ostatky bl. mučeníka Hroznaty vyzdvižené v Teplé dne IX. července MDCCCXCVIII,“ a kterýž podepsali delegovaný soudce, promotor fisk., Ambrož Al. Clementso, opat kanonie Teplské, a Ambrož Winkler, k. a. vikář obvodu Teplského. Schránka sama obalena červenou hedvábnou rouškou a mimo to ovázána červenými hedvábnými stužkami a opatřena mnou aktuárem pečeti Jeho Eminence ndp. Františka de Paula kardinála Schönborna, arcibiskupa pražského. Schránku zapečetěnou přijal pak k sobě soudce, aby ji svým časem odevzdal Jeho Eminenci nejd. p. kardinálovi, knížeti arcibiskupu pražskému. Ostatní kosti bl. Hroznaty byly k rozkazu soudce od přítomných lékařů s největší péčí a úctou jednotlivě dle svého pořádku uloženy do stkvostné schránky skleněné, 0.60 m. dlouhé, 0.20 m. širohé a 0.30 m. vysoké, spolu i s popelem, jež lékaři z rakve bedlivě kartáčky vymetli, a přiloženy k tomu i částečky roucha a opasku i střeviců, jakož i kaménky svrchu dotčené. Sv. ostatky obaleny červeným hedvábím, a přiložen k nim nápis, kterýž jsem já notář . . .“ *jako svrchu* „a pak do cínového pouzdra uzavřel a do schránky vložil. Schránku tu dobře uzavřenou jsem z rozkazu atd. červenou hedvábnou stužkou ovázal, jejížto konce jsem červeným voskem pečeti Jeho Eminence ndp. Františka de Paula kardinála Schönborna, knížete arcibiskupa pražského, k tomu účelu mi zapůjčenou, na více příhodných místech zapečetil. Jest pak pečeť Jeho Eminence takováto:“

Následuje popis pečeti. „Potom jsem já notář aktuár, maje tak nařízeno od soudce, prkna staré rakve dohromady svázané a červenými stuhami ovinuté touže pečeti Jeho Eminence ndp. kardinála, knížete arcibiskupa pražského, červeným voskem na více místech zapečetil a na pergamenu tento nápis připojil: „Prkna rakve, v nížto ostatky bl. mučeníka Hroznaty dne IX. července MDCCCXCVIII. nalezeny byly“. Nápis ten soudce, promotor fisk., opat Clementso a vikář Winkler, jako svrchu, podepsali, načež jsem jej v cínové pouzdro uzavřel a k prknům přiložil. Prkna takto svázaná a zapečetěná, v bílé plátno obalena, rozkázal soudce odevzdati P. Mat. Waa-

govi, sakristánu kostela Teplského, aby je na slušném místě uschoval. Na to byla prázdná kamenná rakev, mající váhu as 42 centů, uložena u zdi v pravé lodi kostela.

Po všem tom byly ostatky bl. mučenika Hroznaty přeneseny v průvodu. I shromáždili se k tomu účelu všichni řeholníci kláštera Teplského a obleknuvše se v superpellice, majíce hořící svíce v rukou, zpívali žalmy 1. nokturnu de com. martyrum. Pak následovali obhájce záležitosti, já aktuár, promotor fisk. a soudce z rozsvěcenými voskovicemi a za nimi nesli ostatky bl. Hroznaty dva řeholní kapitulárové lodí levou do lodi pravé, kdež je uložili na oltáři nádherném, z mramoru a jiných vzácných kamenů zhotoveném, zlatem a drahokamy ozdobeném. Skleněná schránka s ostatky vložena do kovové drahocenné schránky, stojící na stkvostném podstavci nad plochou oltáře. Oltář ten označen v přiloženém půdoryse kostela Teplského písmenami efgh.

Hrob však, z něhož ostatky bl. mučenika byly vyňaty, byl potom zasypán vykopanou zemí a přikryt dlaždicemi a srovnán s ostatní podlahou presbyteře. To stalo se jen prozatímně, neboť v krátkce přijde na místo to mramorová deska s příslušným nápisem, že na tom místě byl hrob bl. Hroznaty od jeho pohřbení r. 1217 až do 9. července 1898.

Když vše to vykonáno a přítomní všichni do kaple vedle kostela Teplského se navrátili, v níž schůze tato se započala, obhájce záležitosti žádal, aby zhotovil se přepis přítomného malého procesu, kterýžto přepis by Jeho Eminence ndp. kardinál dle navedení obhájce sv. kurie zaslal do Říma posvátné kongregaci ritů. Pročež žádal, aby přítomnému zde Františku Bernáškovi, od Jeho Eminence k zhotovení přepisu ustanovenému, jenž již také v I. schůzi příslušnou přísahu byl složil, od Josefa Grima, notáře aktuára, byly odevzdány všechny spisy schůze I., v Praze 6. června r. t. konané, obsahující 20 listů, jakož i spisy této II. schůze, obsahující 16 listův, aby je opsal neboli přepis do Říma pro posv. kongregaci zhotovil.

I nařídil mi soudce vyslechnuv ohrazení promotora fisk., abych ustanovenému přísežnému písaři odevzdal 20 původních listů schůze první a 16 listů schůze této k zhotovení přepisu. Pak ustanovil soudce, že příští schůze k srovnání přepisu s původním spisem konati se bude v Praze v jeho domácí soukromé kapli, v níž mše sv. se slouží, a to v hodinu a den, které budou určeny, až přepis bude hotov. I uložil mi, abych, až přepis bude hotov, obstaral obsilku promotora fisk., by v den a hodinu, jež budou ustanoveny, dostavil se na ono místo a tu viděl atd., což jsem učiniti slíbil.

Pak mi nařídil, abych ku konci této schůze přiložil obsilku promotora fisk., jež byla, jak svrchu řečeno, vykonána, a abych též připojil, an promotor fisk. ničeho proti tomu nemá, půdorys kostela Teplského, na němž viděti označené místo

kde ostatky bl. Hroznaty dosud odpočívaly a kam dnes přeneseny byly.

Ku konci všeho toho jednání a ustanovení nařídil mně notáři aktúarovi delegovaný soudce, abych o všem tom, co tu dnes tak se událo, protokol sepsal a jej ode všech podepsaný odevzdal přítomnému Fr. Bernáškoví. Což když jsem za sebe slíbil a Fr. Bernášek též se své strany vyplniti slíbil, co mu o zhotovení přepisu a vrácení původních spisův uloženo bylo, podepsali se soudce, promotor fisk. a dožádání svědkové, jak následuje:

Michael Hornsteiner, soudce neb komisař delegovaný. *Dr. Jan Sedlák*, promotorem fisk. ustanovený. *Alfred Clementso*, opat Teplský. *Anselm Ed. Köhler*, převor kanonie Teplské, svědek. *Tomáš Klement*, podpřevor kanonie Teplské, svědek. *Isfrid Baldermann*, farář na odpoč., svědek. *Ambrož Winkler*, děkan, k. a. vikář Teplský. *P. Norbert Nadler*, promotor. *P. Mat. Waag*, sakristán. *Dr. Hroznata Dieltl*, professor bohosloví. *Václav Drexler*. *Josef Ullrich*.

O tom všem i jednotlivém, jež se událo, jak svrchu psáno, jsem já notář, aktúarem zvláště ustanovený, tento protokol veřejný sepsal a jej v této úpravě uveřejnil; a proto na konec zde jsem se podepsal a obvyklou svou notářskou pečeť přiložil.

Dáno v Teplé dne 9. července; roku, pontifiká u a místa, o nichž svrchu.

Tak jest. (Peč.) *Josef Grim*, notář, aktúarem zvláště ustanovený.

Listiny, jež sem přijdou, jsou tyto:

I. Znění obsílky promotora fisk., kursorem doručené a mnou notářem aktúarem prohlášené.

II. Půdorys kostela Teplského.

Tak jest. *Jos. Grim*, notář aktúar.

I. Znění obsílky: „Ordinis canon. regular. Praemonstratensium seu Pragen.

Z rozkazu Jeho Eminence ndp. Františka de Paula kardinála Schönborna, knížete arcibiskupa pražského, budiž obeslán vdp. Jan Sedlák, doktor bohosloví, kanovník metropol. chrámu Páně, v záležitosti vyzdvižení a přenesení sv. ostatků bl. mučenika Hroznaty od Jeho Eminence ndp. kardinála promotorem fiskálním zvláště ustanovený, aby se dostavil dne 9. července v 7 hodin ráno do kláštera Teplského, a to do kaple ku kostelu v Teplé přiléhající, jež za místo schůze určena, a tu aby viděl, jak se předsevezme ohledání a přenesení sv. ostatků bl. muč. Hroznaty po předchozím ustanovení znalců lékařů, zedníků, tesařů a jiných příhodných osob; a aby viděl, jak jiné ještě se děje a připojuje potřebné i vhodné atd. v řečený den i hodinu.

Na žádost P. Jana Kř. Votky, S. J., obhájce záležitosti zvláště ustanoveného.

V Praze dne 6. července 1898.

(Peč.)

Josef Grim, notář aktuárem
zvláště ustanovený.

Já níže psaný posel neb oznamovatel v případě přítomném zvláště ustanovený zprávu dávám a svědčím, že jsem především osobně doručil obsílku vdp. Dru. Janu Sedlákovi, promotoru fiskálnímu, k schůzi v obsílce této naznačené, kterouž obsílku jsem ukázav nejprve původní její znění v opisu v ruce jeho zanechal.

Tomu na svědectví můj vlastnoruční podpis.

V Praze dne 7. července 1898.

Antonín Hereyk,
posel zvláště ustanovený.

II. Půdorys.

Tak jest. (Peč.)

Jos. Grim,
notář aktuár. zvl. ustanovený.

Jak z protokolu vidno, zachoval Bůh podivuhodným způsobem ostatky věrného sluhu svého po téměř 700 let ve stavu neočekávaném a oslavil tak blahoslaveného mučeníka. Jasně potvrzena tak pravdivost zachovaného o něm podání. Nelze dobře vylíčiti pochopitelnou ovšem radost, která ze šťastného nálezu toho v celém klášteře i v okolí nastala.

Budiž zde aspoň podotknuto, že zároveň objeveny i ostatky Vojslavy, sestry blah. Hroznaty. Dle pamětní knihy klášterní fary teplské byly ostatky ty po zrušení kláštera Chotěšovského koncem minulého století přenešeny do Teplé a uloženy k nohou bl. mučeníka. A skutečně při odkopávání hlíny kolem kamenné rakve jeho přišlo se v neveliké hloubce na malý z cihel zděný sklípek, v němž shledány kosti s prsty smíchané. Přítomní znalci lékaři prohlédli kosti ty a prohlásili, že pocházejí z kostry ženské, že jsou vysokého stáří, a že lze z nich souditi na osobu vysoké postavy. I byly kosti ty uctivě srovnány do nové cínové schránky, a připojeno k nim cínové pouzdro s nápisem na pergameně, že dle stálého podání jsou to ostatky Vojslavy. Na svědectví pak budoucím věkům podepsali listek ten členové komise a svědci, jako svrchu řečeno o ostatcích bl. Hroznaty. Cínová schránka uložena pak pod dlažbou za novým oltářem Blahoslavence.

Ode dne šťastného nálezu sv. ostatků bl. mučeníka jevílo

se v klášteře radostné vzrušení, a se zimniční horlivostí konány přípravy k velkolepé oslavě výroční jeho památky, úmrtní — k první to veřejné a sv. církvi schválené oslavě. Povolila Apoštolská Stolica již v března 1898 mši sv. a officium o bl. Hroznatovi pro řád Praemonstrátský. Pro klášter Teplský ustanoven svátek jeho na den 14. července jakožto triplex II. cl., pro ostatní kláštery řádu (mužské i ženské) přeložen svátek jeho — jakožto duplex maius — na den 19. července, na první to hned den po oktávě sv. Norberta, jež v řádě od 11. do 18. července se koná. Pro rok 1898 povolena nad to pro klášterní kostel Teplský na dny 13., 14. a 15. července slavná votivní mše sv. de Beato.*)

Hlavní slavnost k počtě bl. mučeníka konala se dne 14. července, k níž večer před tím po ukončení gener. visitace a biřmování v sousedním vikariátě Planském zavítal Jeho Eminence nejdůst. p. kardinál. K příchodu jeho ozdoben klášter se vši nádherou; zářil celý v okrase věnců, praporů a slavnostních bran s případnými nápisy.***) Od časného pak jitra dne 14. července slouženy kněžim řádu mše sv. u četných oltářů prostranného chrámu, kdežto u oltáře bl. Hroznaty čest ta ponechána cizím hodnostářům církevním. V nádvořích klášterních panoval od samého rána čilý ruch; ač byl všední

*) Mše sv. povolena dle formul. In virtute tua de communi unius martyris. v němž offert., secreta a postcomm. jinými zaměněny. Collecta zní: Deus, qui b. Hroznatam e saeculi pompis ad crucis sequelam transtulisti eumque pro Tui nominis gloria omnia tradere suamque animam ponere fecisti: praesta, quaesumus; ut ejus caritatis et fortitudinis exempla sectantes in terris, cum ipso coronari mereamur in coelis. Per Dominum. . . . .

**) Chronogramy ty, důmyslně složené sekretářem P. Jak. Schubertem z Teplé, byly: Nad venkovskou branou: ECCE fVnDatIio BeatI Hroznatae MartYrIs! AVe VIator et saLVta LeVatus eIVs reLIqVIas! Na přední straně slavnostní brány v nádvoří: Laeta Te eXCipIt pVrpVrate PrInteps ArChIpraesVL fVnDatIio Hroznatae, BeatI TVa sententIa faVorabILI CaVsa eIVs beatIfICatIonIs tInIta, TVo gratIoso aDventV soLemnItas nostra eXaVCTa. Na zadní straně brány: SaLVete reVerentes PraeLatI Abbatēs et Vos DILeCtIssIMI fratres saLVete! VISitatVrI reLIqVIas BeatI nostrI fratrIs Hroznatae.

den, přicházeli z blízka i zdáli věřící poctu vzdát Blahoslavenci, dostavoval se jeden spolek za druhým oslavit památného dne. Před devátou hodinou uveden do chrámu P. v slavném průvodu Jeho Eminence ndp. kardinál. Zpívána tere a po ní sloužil nejdůst. arcipastýř pontifikální mši sv. de Beato za přísluhy praeláta Mich. Hornsteinra a metropol. kanovníků sv. Vítských Dra. Václ. Frinda a Dra. J. Sedláka a četné ostatní assistance z kněží a kleriků řádových. Po mši sv. přednesl slavnostní kázání o Blahoslavenci P. Isidor Grüner, Ord. Praem., farář v Chotěšově. *) Následoval velkolepý průvod s ostatky bl. Hroznaty od oltáře téhož dvory klášterními zpět do chrámu. Nevidaný stkvělý průvod ubíral se prostředkem seřaděných 36 přítomných spolků za zpěvu, hudby a hlaholu všech zvonů. Napřed kráčela dlouhá řada Praemonstrátů v bílých hábitech a šedých almucích, za nimi četně zavítavší kněží světští i řeholní, pak neslo šest kněží teplských drahocenné ostatky oslavovaného Blahoslavence na ramenou, za nimi šli cizí hodnostáři duchovní a praemonstrátští opati z Nové Říše, Jeruše, Schläglu, Teplé, gener. prokurátor řádu Dr. van Bruel z Říma — tito všichni v infulích a červených pluviálech, — následovala assistance a nejdůst. arcipastýř v červeném ornátě, za ním pak množství hostí. Všech církevních osob čítáno nad 120. K slavnosti té dostavil se z Mar. Lázní Jeho Excel. apoštolský nuncijs vídeňský ndp. Egm. Taliani se svým sekretářem a uditorem; též poctili svou návštěvou vzácnou slavnost J. Kr. Výsost princezna Dorothea z Bourbon, členové šlechtických rodin Metternichů, Radzivillů, Nostizů a j. Též dostavilo se z blízkého i dalšího okolí teplského množství čelnějších osob.

Za hojného účastenství věřícího lidu, za radostného nadšení důstojně vykonána první velkolepá a v celé té krajině nevidaná slavnost k počtě toho, jemuž celý kraj má tolik povinnosti k vděčné památce. Se vsí chválou dlužno zmíniti se, že synové praemonstráti teplští nešetřili žádného nákladu, aby

*) Týž vydal kázání to tiskem: „Predigt. gehalten am 14. Juli 1898, dem ersten Festtage des sel. Märtyrers Hroznata“; dále pěkný spisek: „Der selige Hroznata“. Objí ve Warnsdorfu 1898.

co nejnádherněji oslavili památku svého přemilého otce a jemu tak projeví vděčnost svou.

K protokolu o vyzdvižení sv. ostatků bl. Hroznaty podotýká se, že komise měla v Praze 1. září III. svou schůzi, v níž Frant. Bernášek předložil hotový přepis protokolu prvních dvou schůzí. Přepis ten byl u přítomnosti soudce, promotora fiskál. a dvou svědků srovnán s prvopisem tak, že aktuár Jos. Grim četl přepis a Fr. Bernášek, jakožto „notarius adjunctus“, před očima měl prvopis aktuárův. Oba potvrdili souhlasnost obojího spisu, načež pak soudce vydal svědectví, že přepis protokolu je přesný a že mu náleží platnost i víra jako prvopisu. Po té byl opis protokolu této III. schůze opsán, souhlasnost jeho s prvopisem od Dra. Fr. Hrádka, gener. vikáře, ověřena, celý pak přepis pečetí Jeho Eminence zapečetěn a do Říma posv. kongregaci ritů zaslán.

Sluší též zde o tom se zmíniti, že dějí se příslušné kroky, aby úcta bl. Hroznaty, té ušlechtilé ratolesti slavného rodu českého, v celých Čechách zobecněla, aby officium jeho a mše sv. o něm vůbec pro všecken klerus povolena a aby první výroční památka vyzdvižení jeho sv. ostatků, které Bůh tak podivuhodně zachoval, roku tohoto náležitě v českých diecésích oslavena byla.

Prováděcí nařízení k novému kongruovému zákonu.

Píše kanovník *Dr. Alois Jirá k.*

§ 5.

(Pokračování.) „*Přiznání u ordinariátu podaná ordinariát předloží zemskému úřadu, i projeví, třeba-li toho, při tom hned také svoje mínění o výši paušalu štolovního.*

Shledá-li zemský úřad, že přiznání má vady formální, vrátí je k doplnění nebo napravení; shledá-li pak potřebu, aby věci samy byly objasněny, nařídí podle toho vyšetření skrze politický úřad okresní.

Jde-li při takovém šetření o vycenění příjmu záležejícího v přírodninách neb o příjem proměnlivý, vyjímajíc příjem listinami berního úřadu doložený, může v tom případě, když

by nebylo lze cenu likvidně zjistiti úředními daty, nařízen-
býti odhad, ku kterému politický úřad okresní přivolá dva
znalce.

Náklady na taková šetření budte uloženy příznávajícímu
duchovnímu správci, ukáže-li se, že podle toho, co se vyšetřilo,
třeba položku zvýšiti nejméně o dvacet procent, než jak byla
příznána“.*)

Tento §. a všechny následující až včetně do § 12. jsou
(až na malé úchytky pouze v překladě českém) úplně vzaty
z dosavadního nařízení ministerského ze dne 20. ledna 1890.

Jak z § 8. odst. 2. zákona kongruového, tak i z prvního
odstavce uvedeného zde § 5. vysvítá, nemají se příznání před-
kládati u c. k. okresního hejtmanství, nýbrž u *ordinariatu*; a
den, kterého u ordinariatu příznání bylo předloženo, jest dle
rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 23. ledna
1893, č. 20 *rozhodující pro dodržení předepsané lhůty* (§ 8.
zákona a § 2. prováděcího nařízení) k podání *fasse*, a nikoliv
den, kdy byla tato u c. k. místodržitelství od ordinariátu před-
ložena.

Ordinariátu nepřisuzuje se právo, aby projevil své mínění
o jednotlivých položkách vyjímajíc jediný *paušal štolový*.
Nařízení obmezuje ještě i toto právo slovem: „*třeba-li toho*“;
čeho však třeba není, je-li týž *paušal štolovní spravedlivě*
již v dřívějším příznání úředně upraven a do nového příznání
v dřívějším obnosu svém zařaděn. Naopak projeví ordina-
riát své mínění, má-li býti tento *štolový paušal* v novém při-
znání *snižěn*.

*Řízení projednávací čili instruktivní a řízení rozhodo-
vací* o předloženém příznání přísluší dle svrchu uvedeného
odstavce druhého u nás c. k. *místodržitelství*, které má při-
znání zkoumati ve *dvojím* směru: a) *formálním*, zda jest se-
staveno dle pravidel úředně daných, a b) *věcném, meritorním*,
čili co do správnosti obnosů příjmových a výdajných položek.

Co se týká zkoumání formálního, má zemský úřad při-
znání vadné vrátiti buď k doplnění anebo k opravení. Než

*) Pozn. Od tohoto §. uvádíme nařízení již dle úředního překladu
českého.

máme za to, že i ordinariát aneb konsistoř, aby nedošlo k tomuto vrácení fassé od c. k. místodržitelství, a tím aby celé upravení fassé nebylo přílišně zdržováno, sama hned při-
znání formálně, po případě zřejmě i věcně vadné hned přiznavateli vrátí, a bude-li toho třeba, tohoto i poučí, jak by měl vadu napravit anebo přiznání doplnit.

Zkoumání věcné týkající se správnosti fassijních příjmů zvláště proměnlivých a důchodů z poskytovaných přírodnin plynoucích, pokud nejsou listinami od úřadu berního stvrzeny a zjištěny, má se státi *odhadem*, k němuž má c. k. okresní hejtmanství přivolati *dva znalce*, je-li mu odhad tento od c. k. místodržitelství *nařízen*. Tuto povinnost ukládá c. k. okresnímu hejtmanství nejen ministerské nařízení, nýbrž i rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 5. března 1891, č. 828. (Budwinski l. c. XV. č. 5801), dle něhož jest věci „*úřadu*“, t. j. c. k. okresního hejtmanství, aby přiznávajícímu duchovnímu správci k řádnému ocenění přírodnin byl nápomocen, ano aby sám o pomůcky k tomu se postaral“.

Při tom však nemůže se jednati dle rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 22. června 1887, č. 1708. (Budwinski l. c. XI., č. 3598) o odhad dávek *v některém roce skutečně odvedených*, protože tu jde o dávky se *opětující*, jichžto cena z jakosti dávek pouze jednotlivého roku nedá se spolehlivě vyšetřiti, nýbrž odhad týž musí se státi po rozumu svrchu dotčeného ministerského nařízení § 4. I. lit. d) *průměrem dle posledních 6 let*.

Odhad má se provésti pomocí dvou *úředních*, t. j. od c. k. okresního hejtmanství k tomu povolanych znalců. Uvádí-li přiznavatel snad *své místní znalce*, a jestliže ocenění přírodniných dávek od těchto znalců podané od ocenění znalců úředních se liší, tu přísluší dbáti spíše na *odhad znalců úředních*, pokud nemůže proti tomuto jejich odhadu přiznavatel nic *podstatného* namítnouti, jak rozhodl c. k. správní dvůr soudní nálezem ze dne 29. ledna 1891, č. 396. (Budwinski l. c. XV. č. 5712). Rozcházejí-li se odhady znalců o cenách přírodnin, má c. k. okresní hejtmanství, jak již svrchu dotčeno, z povinnosti úřední opatřiti sobě spolehlivé ocenění přírodnin buď

vyžádanými sobě úředními daty od úřadů obchodních a tržních o cenách jejich, anebo certifikaty od berních úřadů o stejnorodých deputátech v témže místě. (Rozh. c. k. správ. dvoru soud. ze dne 5. března 1891, č. 828).

Dle svrchu uvedeného § 4. I. lit. d) vykládaného zde ministerského nařízení má býti výnos stálých dotací v přírodninách doložen smlouvami nájemnými, nebo certifikáty o tržních cenách, anebo dle § 5. odhadci a znalci odbornými, avšak přes to vše lze, ovšem jen v případech *mimořádných*, vyšetřiti cenu přírodnin též *výpověďmi svědků*, dle rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 10. února 1890, č. 4086 ex 1889 dle § 6., č. 426: „*Opírá-li se ocenění užitku drvového za účelem kongruového doplnku naproti udání ve farním přiznání o výpovědi svědků* (misto o certifikaty o cenách tržních a odhadních), *má se straně předložiti výsledek výslechu se svědky předsevzatého a poskytnouti jí příležitost k doplnění její fasse*“ (Budwinski, Verwaltungsgerichtshofs-Erkenntnisse nach § 6 des Gesetzes vom 22. October 1875, R.-G.-B. ex 1876 Nr. 36, VII. Nr. 426). Toto platí o dávkách přírodniných *vůbec* a odpovídá to i zásadě, že *při vedení důkazu*, nejsou-li tu průkazy veřejnou víru zasluhující, *obě strany obhajování svých práv účastniti se mají*. (Mayrhofer l. c. str. 201 pozn. 3).

Odhadem, o němž tu řeč jest, mají se vyšetřiti též ceny oněch naturalních dávek, jež má farář *poskytovat svému knězi pomocnému*, není-li možno docíliti sjednocení o jejich ocenění, jak zřejmě rozhodl c. k. správní dvůr soudní náleženem ze dne 1. prosince 1892, č. 3644 (Budwinski, Erkenntnisse d. V.-G.-H. XVI., č. 6912) a ze dne 18. ledna 1893, č. 185. (Budwinski ibid. XVII. č. 7018).

Totéž platí o povinnosti farářově k vydržování kaplana *jistými a určitými dávkami*, n. př. topivem, stravou, prádlem, světlem a pod., nejsou-li tyto dávky v dotyčných závazek ten ukládajících listinách samých oceněny, tak že i tyto jednotlivé dávky dle rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 1. března 1893, č. 335. (Budwinski l. c. XVII. č. 7111.), ze dne 24. března 1893, č. 1106. (Budwinski l. c. č. 7167) a ze dne 24. října 1894 č. 3904. (Budwinski XVIII. č. 8114) jest

vláda oprávněna určitým obnosem peněžitým ve fassích vytknouti, což se nemůže státi leč jen odhadem, pokud jde o jednotlivé ony dávky.

Táž pravidla o oceňování dávek přírodních musí se nutně obraceti stejným způsobem na případy jiné, ať se v nich jedná o výdajovou položku přiznání farářova anebo o příjmovou položku v přiznání kaplanově, anebo o příjmovou položku farářovu a výdajovou položku kaplanovu. (Rozh. c. k. správního dvoru soudního ze dne 18. ledna 1893.; Budwinski XVII. č. 7018).

Odhad dávek přírodních, ač byl právoplatně přibrannými dvěma znalci vykonán, podléhá přece možné *revisi novým znaleckým odhadem*. Poněvadž totiž c. k. ministerstvo záležitostí duchovních a vyučování dle § 9. min. nařízení ze dne 16. listopadu 1898 může z *moci úřední* nález upravovací kdykoliv přezkoušeti a změnit (viz týž §. níže), proto může i nový důkaz znalců o cenách přírodních dávek, jak byly dříve za základ vzaty, každou dobou naříditi čili nové šetření a přezkoumání odhadu jednou již provedeného naříditi. (Exel, Das Verfahren vor dem k. k. Verwaltungsgerichtshofe, II. 1628, rozhod. ze dne 20. října 1890, č. 1926.; Mayrhofer, l. c. IV. str. 201 pozn. 3).

Útraty s odhadováním přírodnin spojené má beneficiat jenom tehdy ze svého platiti, když udal ve svém přiznání „*bona fide*“ bez úmyslné lsti a klamu, tedy *nezaviněně* a jen z pouhého nedopatření, některou příjmovou položku tak nesprávně, že ji při zkoumání správnosti fassé bylo třeba zvýšiti o 20⁰/₁₀, než jak byla původně přiznána.

Kdyby však „*mala fide*“ tak učinil a něco ve svém přiznání zúmyslně zamlčel anebo vědomě „*in fraudem legis*“ nesprávně udal, tu nastupuje ustanovení zákona v § 9., a platí tu, co jsme při výkladu jeho v tomto Časopise katol. duchovenstva z r. 1898, seš. 9., str. 573 a 574 připomněli.

§ 6.

„Co se týče poplatků štolovních, zemský úřad, nemůže-li přisvědčiti k návrhu biskupa diecésního, má obmýšlenou

sumu paušální oznámiti ordinariátu s náležitým odůvodněním. Jestliže pak podle vyjádření od ordinariátu o tom podaného nelze docílití společného dorozumění, předložena buďte akta ministrowi věcí duchovních, aby o tom rozhodl“.

Zde dává se nařízení pouze o poplatcích štolovních pro případ, že ordinariát jest pro *nižší*, a zemská vláda pro *vyšší* jejich paušalování, aby doplněk kongruový z matice náboženské vypadl v nižším obnosu. Při tomto nastalém nedorozumění uvedených dvou sobě souřadných instancí dává se sice každé právo, jinak i povinnost, aby každá své stanovisko náležitě odůvodnila, ale konečně přece, když nechce žádná od svého mínění ustoupiti, vyhrazuje se *právo rozhodčí ministerstvu věcí duchovních*. Poněvadž však toto má na mysli týž fiskální moment v této sporné věci jako zemská vláda, stane se to asi velmi zřídka, že by rozhodlo po rozumu ordinariátu.

§ 7.

„Když přiznání důkladně bylo prozkoumáno, zemský úřad rozhodne o jeho upravení a o vykázání doplnku kongruového i zašle rozhodnutí toto skrze okresní úřad politický přiznávajícímu duchovnímu správci; zároveň pak ordinariátu pošle rozhodnutí toto v opise.

Druhý stejnopis přiznání zůstane u zemského úřadu“.

Po provedeném řízení projednávacím čili instruktivním, o němž v § 5. byla řeč, následuje dle § 7. řízení *rozhodovací*, které po důkladném prozkoumání celého přiznání přísluší v první stolici *c. k. místodržitelství*.

Při tomto rozhodnutí třeba rozeznávatí *tři* druhy jeho :

a) Buď uzná *c. k. místodržitelství* všechny příjmové a výdajové položky ve přiznání správnými a vykáže přiznavateli doplněk kongruový v té výši a od té doby, jak si týž přeje, a nařídí hned zvláštním vynesení příslušnému *c. k. bernímu úřadu*, aby doplněk vyšetřený jemu vyplácel.

b) Anebo uzná přiznání pouze částečně, t. j. jenom v některých jeho položkách, správným, a připojí stručné odůvodnění, proč té které položky nemůže uznati, jak jí fatent udává, a upravivši ji na míru domněle anebo skutečně zákonnou,

opět vytkne a poukáže tomu odpovídající kongruový doplněk z náboženské matice.

c) Anebo konečně žádost za upravení přiznání sice splní, ale shledavši po prozkoumání jednotlivých položek, že přiznavatel má vlastně v místních důchodech *větší* příjem, než obnáší zákonná kongrua (přebytek), nevykazuje mu z matice *vůbec* žádného doplňku.

Ve všech těchto případech zasílá c. k. místodržitelství svůj upravovací nálezn (rozhodnutí) in originali skrze příslušné c. k. okresní hejtmanství přiznavateli, a pouze opis jeho bisk. ordinariátu.

Všecky přílohy dotčeného přiznání, které není nutně třeba vrátiti, ponechává si c. k. místodržitelství v archivu (ač by je mělo dle § 8. odst. 2. tohoto nařízení, jak se níže uvádí, všecky vrátiti) bezpochyby asi k další kontrole při předkládání a upravování budoucích přiznání. Z tohoto sice jenom domnělého, ale pravdě podobného důvodu jest velice radno, aby si duchovní správcové *opisy všech svých příloh k přiznání uschovali*, aby při budoucím předkládání fassé v nich měli aspoň nějaký podklad.

Poněvadž c. k. místodržitelství jest povinno zaslati pouze opis upravovacího nálezu o přiznání bisk. ordinariátu, a poněvadž někdy nejen radno, ale i nutno jest, aby konsistoř resp. ordinariát zevrubně znal jednotlivé a úředně upravené položky fassijní a mohl na základě jejich podati své dobré zdání, když na př. přiznání znova se předkládá, anebo aby staré přiznání zapůjčil nově nastouplému správci duchovnímu, když tento nové přiznání předložiti má a staré již upravené ve farním archivu nalézti nemůže, a poněvadž konečně bisk. konsistoř nezřídka sama tázána bývá na obnos příjmů duchovních správců, jak se děje na př. v poslední době od berních úradů při vyměřování poplatku za propůjčení úradu anebo při vyměřování nové daně z příjmů, při níž dle § 206. zákona ze dne 25. října 1896 odhad příjmů, které duchovní mají z platů služebných, má se státi „*ve srozumění s představeným úradem církevním*“, resp. podle upravené fassé, a to hlavně *při štole* (§ 202. téhož zákona): proto se vřele doporučuje, aby jak

k potřebné občas instrukci biskupských konsistoří, tak ve prospěch obročníků samých tito zasílali opisy svého přiznání od bisk. vikariátního úřadu ověřené do archivů konsistorních, což v diecési Č. Budějovické Ordinariátním listem 1890 č. 54. přímo již nařízeno jest, a dosud se v případech svrchu označených dobře osvědčilo, a tedy i jinde samo se doporučuje.

Jest sice pravda, že jeden (druhý) stejnopis přiznání upraveného zůstane u zemského úřadu, a že by tam bylo možno opis jeho sobě opatřiti anebo stejnopis si vypůjčiti, ale každý ví, že to přece nejde tak snadno.

§ 8.

„Proti rozhodnutí zemského úřadu může duchovní, jehož se týče, ve dvou měsících, počítajíc ode dne doručení tohoto rozhodnutí, skrze okresní úřad politický podati rekurs k ministeriu věcí duchovních a vyučování.

K tomu rekursu buď přiloženo rozhodnutí, proti kterému se odvolání činí, spolu s přiznáním i se všemi vrácenými přílohami jeho.

Zemský úřad pošle rekurs ordinariátu, aby se o něm vyjádřil, načež předloží jej co nejdříve spolu s tímto vyjádřením a s příslušnými předcházejícími spisy, jakož i s dobrým zdáním o věcech v rekursu uvedených ministeriu věcí duchovních a vyučování.

Ministerské rozhodnutí o tom vydané dodáno buď rekursovi skrze okresní úřad politický; zároveň buď opis toho rozhodnutí doručen ordinariátu“.

V tomto §. jedná se o řízení *odvolacím čili rekursním čili o rozhodování u druhé stolice.* — Doba k podání rekursu stanoví se zde *dvouměsíční* ode dne, kdy rozhodnutí o upraveném přiznání od c. k. okresního hejtmanství přiznavateli bylo doručeno. Lhůta tato jest *nepřestupná* čili *praeclusivní*, takže lze ministerstvu rekurs a limine zamítnouti, když se nedodrží.

Rekurs podává se skrze c. k. okresní hejtmanství *k c. k. ministerstvu věcí duchovních a vyučování* spolu s rozhodnutím v odpor vzatým a se všemi vrácenými přílohami. Kdyby

c. k. místodržitelství všech příloh nevrátilo, poukáže se k tomu, a žádá se, aby je připojilo. — Ač dle vynesení c. k. ministerstva finančního ze dne 1. června 1885, č. 15.242 a ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 10. dubna 1886, č. 6250 přiznání a jeho přílohy, když se k upravení předkládá, kolku nepodléhá, což platí též o žádosti k místodržitelství za upravení jeho podané, proto přece dotyčné *rekursy* dle vynesení c. k. ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 20. pros. 1886, č. 23.864 nejsou od kolku osvobozeny a dle vynesení c. k. ministerstva finančního ze dne 29. listopadu 1886, č. 34.543 podléhají dle tar. položky 43. lit. h) *kolku 1 zl. za první a 50 kr. za každý další arch, přílohy pak, pokud samy kolkovány nejsou, kolku 15 kr.*

Legitimaci čili oprávnění k podání rekursu má nejen farář anebo kaplan sám za sebe, nýbrž i farář za kaplana svého a jménem jeho. Toto poslední dokazují rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního :

a) ze dne 25. září 1889, č. 3134 (Budwinski I. c. XIII., z. 4837): *„Farář jest oprávněn, aby zastupoval zájmy svých kněží pomocných v cestě odvolání a stížnosti u správního dvoru soudního podané“ ;*

b) ze dne 9. května 1890, č. 1554 (Budwinski XIV. č. 5305): *„Představený místa správy duchovní, ať se jakkoliv nazývá, jest oprávněn zastupovati (v rekursu) zájmy pomocného kněze při správě duchovní ustanoveného“.*

Naproti tomu *není oprávněn nástupce v obrocí stížnost podávati proti upravovacímu nálezu přiznání svého předchůdce, nýbrž jest pouze oprávněn podle § 1. ministerského nařízení ze dne 16. listopadu 1898, ř. z. č. 205 podati své vlastní nové přiznání.* (Srov. Exel, I. c. II. 2317).

Rekurs u c. k. okresního hejtmanství podaný zašle toto k c. k. místodržitelství, jež předloží jej nejprve ordinariátu k vyjádření a s tímto pak a se svým vlastním dobrým zdáním zašle jej k ministerstvu věcí duchovních a vyučování.

Vyřízení rekursu dostane rekurent skrze c. k. okresní hejtmanství, kdežto ordinariát dostane opis onoho vyřízení od c. k. místodržitelství.

Rozhodnutím c. k. ministerstva věcí duchovních není řízení odvolací ještě ukončeno, ač ani zákon kongruový, ani prováděcí nařízení o dalších stolicích pro možný odpor proti rozhodnutí ve věcech kongruových nemluví, nýbrž rekurent bera v odpor i rozhodnutí ministerské může na obhájení svých práv podati stížnost ještě *buď u c. k. správního dvoru soudního anebo u c. k. říského soudu*, jež oba k přijímání podobných stížností jsou oprávněny. Neboť, co se c. k. správního dvoru soudního týče, přísluší mu dle § 2. zákona ze dne 22. října 1875, ř. z. č. 6. rozhodovati v poslední stoličce o sporných věcech, v nichž tomu kterému občanu rakouskému dle domnění jeho ukřivděno bylo některým nižším správním (administrativním) úřadem resp. ministerstvem osvěty ve věcech kongruových.

Stížnost však může teprve tehdy u c. k. správního dvoru soudního býti podána, když v odpor vzatá věc cestou *administrativní skutečně již byla vyřízena*. Kdyby tedy průběh administrativních instancí byl opomenut, nelze již podati stížnost u c. k. správního dvoru soudního.

Podání stížnosti u tohoto správního dvoru *předpokládá* tedy:

1. *rozhodnutí nižších správních úřadů*: c. k. místodržitelství a ministerstva věcí duchovních ve věcech kongruových;

2. *že stěžovatel jest ke stížnosti oprávněn*: přísluší pak toto oprávnění:

a) *samostatnému duchovnímu správci* pro sebe sama i pro jeho kněze pomocného, jak svrchu řečeno (rozh. c. k. správ. dvoru soudního ze dne 25. září 1889, č. 3134; 9. května 1890, č. 1554);

b) *knězi pomocnému*;

c) *provisoru či administratoru* uprázdněné fary a

d) *deficientovi*.

Naproti tomu *nejsou oprávněni* stížnost proti vyměřené remuneraci resp. platu odpočinkovému u správního dvoru soudního podávati:

a) *přespolní (excurrendo) zastavatelé uprázdněných obrocí* a

b) *deficienti*, kteří podle § 13. odst. 3. zákona ze dne 19. září 1898 o *výjimečně vyšší plat*, nežli by jim dle zákona náležel, *zakročují a se žádosti svou odmrštění jsou*. Neboť podle § 3., odst. 3. zákona o zřízení správního dvoru soudního, nepřísluší tomuto rozhodovati o věcech, v nichžto správní úřadové resp. ministerstvo osvěty právo má rozhodovati a něco povolovati, *jak samo za dobré uzná čili dle svobodného svého uznání*. A právě toto svobodné uznání při výměře remuneratione provisorické pro administrátory *excurrendo*, i výjimečného odpočivného pro deficienty vyhražuje se v § 10., odst. 3. a v § 13., odst. 3. uvedeného nového zákona kongruového ministerstvu samému (resp. místodržitelství při dotčených přespolních provisorích).

3. *Dodržení lhůty ke stížnosti předepsané*, totiž 60 dnů, počítajíc je ode dne, kdy bylo rozhodnutí ministerské doručeno stěžovateli, kterýžto den doručení jest třeba ve stížnosti *zřejmě podotknouti*.

4. *Náležitá forma* jest též předepsanou podmínkou k podání dotčené stížnosti a záleží v tom, že musí býti z ní *účel stížnosti* poznatelný a *písemně* vyjádřený. Tato písemná stížnost podává se „*in duplo*“ t. j. ve dvojitě stejnopise. (Srov. Dr. Victor Fuchs, Erläuterungen und Formulare zu dem Congruagesetze vom 19. April 1885, pg. 135) a má zřejmě *označovati instanční rozhodnutí, proti kterému směřuje, a jednotlivé věci v odpor vzaté*. K této stížnosti třeba připojiti všechny *doklady*, o něž stěžovatel svou stížnost opírá, a rozhodnutí samo, proti kterému se vzpírá, buď v originále anebo v ověřeném opise. Konečně má stížnost opatřena býti *podpisem některého advokáta*, který stranu zastupuje.

(Pokračování.)

O názorech profesora Schella.

Píše Dr. A. Podlaha.

(Pokrač.) Především není t. zv. *inferiorita katolíkův německých* u Schella náležitým způsobem přesně vytčena. Můžet jí býti míněno, že v Německu není na ten čas mezi

katolíky tolik vzdělaných mužů, kolik by jich vlastně býti mělo, přirovnáme-li procento vzdělancův jiných náboženských vyznání s procentem vzdělancův u katolíků, a že tudíž mezi úředníky, vynikajícími techniky, velkoobchodníky a továrníky nejsou katolíci tou měrou zastoupeni, jak by se vzhledem k počtu katolického obyvatelstva německého vlastně očekávalo. Z toho patrně, že inferiorita v tomto smyslu znamená tolik jako **menší počet vzdělaných katolíkův**, a v tomto smyslu také byly dosavad i z katolické strany pronášeny stesky. Schell však míní inferioritu katolíků také v jiném smyslu. Z „nedostatku odporu proti smyšlenkám pověrečným“ u katolíkův*) soudí na **menší stupeň vzdělanosti katolíkův** německých, shledává u nich nedostatek náležitého duševního vyškolení, zdravého úsudku a vědeckého důkladného vzdělání. Schell označuje oba tyto pojmy, i menší počet vzdělanosti, i menší její míru, bez rozdílu slovem „vědecká inferiorita“; časem nazývá menší míru vzdělanosti také „duševní inferioritou“.**)

A tato inferiorita se po mínění Schellově jeví jednak *vzhledem k ideálu vzdělanosti křesťansko-katolické*, jednak u *porovnání ke stupni vzdělanosti příslušníkův jiných náboženských vyznání*. Ale v průběhu svého pojednání nerozlišuje Schell s dostatek obě tato hlediska, takže některé jeho výtky nabývají bolestné pro katolíky břitkosti, jelikož se zdá, že pronášeny jsou toliko jen s hlediska druhého.

S myšlenkou, že by katolíci, — kdyby co nejhorlivěji se vynasnažovali přiblížiti se k onomu ideálu, jež církev učencům i neučencům za cíl stanoví, a jenž není snad libovolnou smyšlenkou, nýbrž z pojmu a podstaty, ze vzniku a účelu křesťanství nutně vyplývá, — že by pak nutně vysoko vynikli nad příslušníky ostatních vyznání náboženských, a že by stáli v čele všech pravých snah po pokroku a zdokonalení lidstva ve všech směrech, s touto myšlenkou, jež ve spisech Schellových nejednou se ozývá,***) souhlasí zajisté kde kdo.

*) Srvn. str. 29. tohoto časopisu.

**) Braun, Distinguo. 15—16.

***) Srvn. str. 29. tohoto časopisu.

Z myšlenky této plyne, že by k tomu, aby katolíci stali se přívržencům ostatních konfessí co do vzdělanosti rovnými, nebylo ani třeba, aby ideálu toho úplně dosáhli. Ale — dle Schella — jsou katolíci od zmíněného ideálu ještě tak daleko, že v nynějším stadiu svém jinověrcům rovnocennými nejsou!*)

Srovnávají laiky protestantské s laiky katolickými a pronášeje se při tom v neprospěch laiků katolických,**) bere Schell, jak se zdá, slovo „protestanté“ v příliš širokém významu, nepřihlížeje k pozitivnímu obsahu náboženského vyznání. Všim právem podotýká Höhler,***) že za našich dob není rozhodná protiva ani tak mezi protestantstvím a katolictvím, jako spíše mezi křesťanstvím a antikřesťanstvím. Stesky na necírkevnost všech, tedy i vyšších kruhů společenských zaznívají ještě silněji na straně protestantské†) nežli katolické, i nezdá se, že by mezi tak zvaným „vzdělaným“ katolíkem a t. zv. „vzdělaným“ protestantem byl v té věci nějaký patrnější rozdíl; jestli u obou v ohledu náboženském zpravidla větší nebo menší měrou „tabula rasa“.

Schell uvádí *statistická data o návštěvě vyšších škol, ††)* jež katolíkům jsou nepřízniva. Avšak tato data udávají toliko velikost tohoto zla, jež se jeví u katolíků malou jich návštěvou, nejsou však dosti zevrubná a úplná, aby se mohlo s jistotou souditi o příčinách tohoto zjevu. Ke správnému jeho posouzení musily by údaje ty býti náležitě specialisovány a musil by za základ býti vzat průměr z dlouhé řady let, aby vysvitlo, jaký vliv měly časové události na rozvoj tohoto zla. A tento statistický materiál musil by spracován býti historikem se stálým zřetelem ke vlivům národohospodářským, politickým a literárním. Pak teprve by mohly býti výsledky

*) Braun. o. c. 16

**) Srvn. str. 32. tohoto časopisu.

***) Höhler. o. c. 8—9.

†) Srvn. na př. trpkou stížnost prof. Beyschlaga, pronesenou dne 23. dubna 1889 v Limburgu.

††) Schell, Der Kathol. als Pr. d. F., 10.

z badání toho plynoucí předmětem úvah a spekulací filosofických. *)

S míněním, jež Schell o *saekularisaci* pronáší, **) nelze souhlasiti; zejména tvrzení, že „nároky laictva, jež zhusta se snahami třetího stavu, totiž měšťanstva, se kryly, učinily saekularisaci za tehdejších poměrů pochopitelnou“ a že „nebyl to protestantismus, jenž nový řád věcí předpisoval,“ ***) musí býti uvedeny na pravou míru. Mělť protestantský duch a vliv jak na saekularisaci, tak i na opatření po ní následující vynikající působnost. Faktum jest, že již r. 1796 kníže Württemberský a markhrabě Badenský — tedy protestanté — s Francií tajný spolek uzavřeli, při čemž za odměnu sobě určitá církevní knížetství přislíbili dali. A r. 1797 byl to pruský král Vilém II., jenž o saekularisaci s Napoleonem vyjednával. Nebyla to tedy snad nespokojenost poddaných, jež vedla k saekularisaci, neboť vláda církevních knížat nebyla nikterak špatná, a nikde nežili poddaní pokojněji a pohodlněji nežli právě v knížetstvích duchovních. Katolíci okázali se býti ovšem při hájení zájmů církevních slabými, to však hlavně zavinil duch negace v předešlém století zavládnuvší. †) Saekularisace duchovních knížetství byla ovšem — rovněž tak jako rušení klášterů — chválena od t. zv. „osvicenců“. Avšak tito repraesentanti tehdejšího modního proudu mezi vzdělanci i katolickými nebyli příčinou saekularisace, nýbrž byly to ohledy politické. Prusko chtělo Rakousko oslabiti, a k tomu byla saekularisace nejvhodnějším prostředkem, jelikož knížata duchovní lnula k císaři. ††)

Uvádí-li se ostatně se strany katolické na vysvětlenou toho, že katolíci co do vyšších studií zůstávají pozadu, také saekularisace, činivá se tak obyčejně hlavně vzhledem k podpoře, kteréž se od klášterů a duchovních knížat dostávalo jinochům z nižších vrstev lidu, aby jim vyšší studia byla

*) Braun, o. c. 20.

**) Srvn. str. 32. tohoto časopisu.

***) Srvn. str. 33. tohoto časopisu.

†) Weiss, Weltgesch. XIX., 714.

††) Braun, o. c. 116—117.

umožněna, kterážto podpora ovšem saekularisací vzala za své. Vnější politická moc katolicismu v přítomné otázce nepadá na váhu. *)

Žaloba, kterouž Schell vznáší na církevní katolicismus, jakoby se býval spojoval s politickou reakcí a s policejním státem, **) není zajisté, jak každý nepředpojatý znalec dějin uzná, oprávněná. Že byli jednotlivci mezi klerem katolickým, kteří dali se užívati za nástroj reakcionářských vlád světských, jest ovšem pravda; ale pravda také jest, že to nebyl církevní katolicismus, nýbrž právě proticírkevní josefinismus, jenž toho byl příčinou. Němečtí katolíci bojovali a musili bojovati proti zásadám liberálním, a jestliže v boji tom postupovali společně s vládami, kterýmž z jiných ohledů nežli náboženských rovněž na tom záleželo, aby proudy liberální byly potírány, nebyli přece s mocí státní v tak silném svazku a v tak plné shodě, aby z toho bylo bývalo vzniklo oslabení katolictví. A tento společný postup církve a státu beztoho netrval dlouho: zabořili státníci za nedlouho do proudů liberálních a mezi státem a liberalismem vzniklo vzájemné spojenství na bezohledné potírání katolicismu. Pokud reakce byla protiliberální, jest v očích „vzdělaných“ liberálů každý, kdo proti liberalismu vystupuje, „reakcionářem“, jakmile však stane se státní reakce proticírkevní, ozývá se mezi liberály všeobecný nad tím jásot! ***)

Přimlouvá-li se Schell za to, aby duchovenstvo do světských věcí se nevměšovalo a samostatnosti laiků šetřilo, †) nestrává při tomto názoru svém konsequentně, jelikož na jiném místě (na str. 84) recipuje požadavek Manningův, aby kněžstvo osvojilo si vzdělání, jež by je činilo schopným „vésti veřejný život“. Co tedy má kněžstvo vlastně činiti? Není v tom nedůslednost? ††)

(Pokračování.)

*) Höhler, o. c. 84-85.

**) Srvn. str. 34. tohoto časopisu.

***) Brann, o. c. 98-104.

†) Srvn. str. 33. tohoto časopisu.

††) Höhler, o. c. 85.

— S M Ě S. —

Kratší pojednání. — Rádce. — Kronika.

Prohlášky a oddavky c. k. četnictva — *Dotaz*: C. k. četnický závodčí po více let bydlící ve farnosti *A* minil vstoupiti ve sňatek s nevěstou (civilní) z farnosti *B*. Šlo o to, kde všude snoubenci ti, oba náboženství katolického, mají býti prohlášeni. Farář nevěstin tvrdil, že nutno prohlášky vykonati 1. u c. k. vojenského farního úřadu v *Pr.*, 2. ve farnosti *B*, *ale též 3. ve farnosti A*, v níž ženich právomoci faráře „modo subsidiario“ podléhaje po více let bydlí, v níž i své „verum domicilium“ má. Byl-li farář v právu oproti vojenskému farnímu úřadu, jenž rozhodl, že *prohlášek ve farnosti A potřebí není?* A jak se to má s oddavkami v tomto případě?

Odpověď: Podobné případy opakují se častěji, a proto budiž zde o otázkách těch zevrubněji pojednáno.

1. Co do *prohlášek*, zdá se na první pohled, že farář v *B* měl pravdu, a že prohlášky vojenského ženicha — c. k. četníka měly se konati také ve farnosti *A*. Zdát se tomu nasvědčovati *ratio legis*. Účelem prohlášek jest odhalení překážek sňatku v cestě snad stojících. Zmíněný ženich bydlel více let ve farnosti *A*, tam byl všeobecně znám, tam mohl míti zvláštní závazky, měl tam své řádné bydlení — a neměl by tam býti ani prohlášen? Mohl by ve vzdálené farnosti *B* vejiti v sňatek, o němž by farář a osadníci místa, kde po léta bydlel, dříve ničeho ani nezvěděli? To se nezdá nijak shodovati.

Naopak, to se zdá odporovati i §. 71 ob. zák., jenž dí: „Ohlášky činěny buďte po tři dni nedělní neb sváteční k osadě farní v obyčejnou dobu v chrámě shromážděné, a *bydlí-li ženich a nevěsta každý v osadě jiné, činěny buďte k oběma osadám farním.*“

Ba, více ještě. Dvorní dekret ze dne 15. září 1808 stanoví: „Manželské prohlášky osob vojenských, kteréž ad militiam vagam přináležejí, na takových místech, kde nenalézá se zvláštní kostel vojenský, v němž by prohlášky ty od vojenského faráře neb kuráta vykonány býti mohly, *budtež vykonány od civilního faráře okršku*, v němž vojenský ženich přebývá; avšak civilní farář za tyto prohlášky nižádného poplatku požadovati nemá.“

O tyto předpisy se opíraje, mohl farář v *B* souditi, že prohlášky zmíněného ženicha musí býti i ve farnosti *A*, odkudž si ženich musí přinést *prohlašni list*, bez kteréhož by ho dle § 78. ob. zák. *ani oddati nesměl*.

Avšak věc má se jinak.

C. k. četnictvo (rakouské) podřizeno je *právomoci vo-*

jenské duchovní správy, — srv. Normal-Verordnungsblatt für das k. k. Heer 23. St. — a *nepodléhá* právomoci civilního faráře. Duchovním správcem c. k. četnictva je vojenský farář, který ve svém úředním sídle prohlášky osob vojenských koná a prohlášení list vydává. Tím spolu vyhovuje se nařízení § 71. a § 78. obč. zák.

Analogický případ byl by, když by *nekatolický* ženich ve farnosti A. stále bydlící chtěl býti praestitis praestandis oddán s katoličkou z farnosti B. I nebude prohlášen od katolického faráře v A., nýbrž od duchovního svého vyznání, třeba týž úřední své sídlo měl ve vzdáleném místě, kde ženicha a jeho poměrů nikdo snad ani nezná. A i tu stalo by se, že by o jeho zamýšleném sňatku nikdo ve farnosti A. ani snad nezvěděl.

Ale co je s výše uvedeným dvorním dekretem z r. 1808? Ten ovšem vydán byl za poměrů zcela jiných. Vojenská duchovní správa upravena v posledním čase zcela jinak. Závaznými pro ni jsou předpisy obsažené v „*Dienstvorschrift für die Militär-Geistlichkeit*“ A 16., c. z roku 1887. Nr. 3401. A tu ustanovuje se v § 23. ad 3. c): „Beabsichtigte Eheschlösungen von katholischen Militär-Personen (mit Ausnahme der einem Militär-Curaten oder Seelsorger einer Militär-Erziehungs- oder Bildungs-Anstalt zugewiesenen) hat der jurisdictionszuständige *Militär-Pfarrer im Amtsorte* zu verkündigen, *wenn auch* im Wohnorte dieser Personen ein *Militär-Geistlicher exponirt ist oder die Militär-Seelsorge subsidiarisch durch den Civil-Pfarrer versehen wird*“. I kdyby tedy ve farnosti A. byl exponován vojenský kněz, na př. duchovní professor při kadetní škole, neprohlásoval by přece zmíněného c. k. četnického závodčího, protože týž není podřízen jeho právomoci. Ale rovněž ho neprohlásí ani civilní farář v A., i kdyby výpomocně duchovní správu vojenskou zastával.

Ježto citované nařízení teprv r. 1887 vydáno bylo, vysvětluje se, proč zvěčnělý redaktor tohoto časopisu řídě se zastaralým dekretem z r. 1808 k podobnému dotazu r. 1884 pronesl svůj úsudek ve smyslu jiném. (Srv. Časop. kat. duch. 1884 str. 505.).

Jinak ovšem bylo by, když vojenský ženich stále bydlící ve farnosti A. vejíti by chtěl v sňatek s civilní nevěstou z *téže* farnosti. Pak by arci i tu musel býti prohlášen, ale jen „*ratione sponsae*“. Jinak není vzhledem ke svému sňatku v žádném vztahu k civilnímu místnímu faráři.

Ač to na první pohled zdá se býti nesrovnalostí a ač se zdá, že tím účelu prohlášek se nedosahuje, jest to jen *nutný důsledek* přesně vymezené právomoci vojenské a civilní duchovní správy. Vojenské farní úřady řídí se předpisem z r. 1887 důsledně v praxi odmítají v podobných případech prohlášek se strany místního civilního faráře a v tom smyslu

i odpovídají k dotazům neb stížnostem, jež u věci té jich dojdou.

2. Co se týče *oddavek* v případě, o němž se tuto pojednává, má právo vykonati je vojenský farář v Pr., ale stejně je k tomu oprávněn i civilní farář v B. V tom ohledu jsou oba duchovní *zcela rovnoprávní*, snoubenci pak mají na vůli, od koho z nich obou chtějí se dáti oddati. Dotyčné nařízení z r. 1887 stanoví v § 23. ad 3. c) st. 13.: „Wenn ein Brautpaar verschiedenen Militär-Seelsorgern oder einem Militär- und einem Civil-Seelsorger hinsichtlich der geistlichen Jurisdiction angehört, so bleibt es den Brautleuten freigestellt, sich bezüglich der Trauung an den einen oder den anderen dieser beiden Seelsorger zu wenden, nur muss der trauende Seelsorger mit allen erforderlichen Documenten und dem Verkündscheine des anderen Ehewerbers versehen sein.“

Untersteht einer der Brautleute der civil-geistlichen Jurisdiction und soll der betreffende Civil-Seelsorger die Trauung vornehmen, so hat der Militär-Pfarrer zur Bestätigung, dass von demselben die Heirats-Documente den militärischen Vorschriften entsprechend befunden wurden, dem Verkündscheine überdies die bezügliche Entlassungs-Clausel beizufügen“.

Propouštěcí list, který vojenský farář vydává, neb *propouštěcí doložka* kterou k prohlášení listu připojuje, není nijak snad *delegací* civilního faráře k oddávkám. Jest tak pouze dotvrzeno, že se strany vojenského snoubence všem vojenským předpisům ohledně sňatku vyhověno bylo. Ovšem že ani civilní farář nemá delegovati vojenského faráře k oddávkám, neodává-li sám, poněvadž vojenský farář jsa „*parochus proprius*“ jednoho ze snoubenců delegace žádné nepotřebuje.

Ale což má-li oddávati *některý cizí kněz*? Tu je zapotřebí, aby byl k tomu delegován a to za *obapolného dohodnutí se* faráře vojenského a příslušného civilního. Dotyčné nařízení al. 15. 16. praví:

„Falls der zuständige Militär-Seelsorger die Trauung nicht selbst vornimmt, ist er *nicht* berechtigt, einen anderen Militär- oder Civil-Priester zur Vornahme derselben zu delegiren, wenn der eigentliche Civil-Seelsorger des anderen Ehewerbers in jenem Orte sich befindet, in welchem die Trauung vorgenommen werden soll.“

Eine Delegation zur Vornahme einer Trauung soll daher nur im wechselseitigen Einverständnis der Seelsorger beider Brautleute stattfinden“.

Dodatek. Co zde řečeno o prohláškách a oddávkách c. k. četnictva, *) platí vůbec o všech vojenských osobách, podřízených právomoci vojenské duchovní správy. Při tom se po-

*) Kr. uherské četnictvo podřízeno stejně jako kr. uherská zeměbrana právomoci civilní.

dotýká, že příslušníci c. k. zeměbrany (až do plukovníka včetně) vojenské právomoci duchovní nejsou podřízeni, nýbrž že podléhají jurisdikci civilní, *i když v činné službě se nalézají*. Vojenské duchovní správě jsou podřízeni jen po čas válečné hotovosti, pokud se na ně vztahuje podmínka: „Die Personen der zur Armee im Felde gehörigen oder für den Dienst auf Etagen-Linien bestimmten Landwehr (Landsturm-) Abtheilungen und die Landwehr- (Landsturm-) Personen der Kriegsbesatzungen eines ausgerüsteten festen Platzes“. Ovšem mají příslušníci c. k. zeměbrany jsouce v činné službě potřebí *povolení k ženění*, bez něhož oddání býti nesmějí.

Dr. Jan Sedlák.

O založení mešni nadace svob. pána Ignáce Engla z Engelsflussu v Mníšku. (Dokončení.)

Arcibiskupská konsistoř, jak jí shora bylo uloženo, náležitě uvážila vše, co k řečené nadaci Engelsfluskové se odnášelo, a podáním ze dne 23. května 1701 arcibiskupovi vyslovila se v ten smysl: Uváživše všechny důvody i okolnosti seznáváme, že hospice řeholní, nemohou-li alespoň 12 řeholníků uživiti dostatečně, konstitucí Urbana VIII., jež r. 1625 vydána a ve velkém bullaři vydání Lyonského 45. § 14. obsažena jest a začíná slovy: „Cum saepe contingat“ jakož i nařízením Řehoře XV. v téže věci vydaným není dovoleno zakládati; víme také, že toho druhu hospice pro vzdělání lidu pramálo anebo zhola nic nevydávají; jest také známo, že farní kostel ve Mníšku jest ve stavu prabídném, farář, nemaje tam s dostatek výživy ani domu farního, udržeti se tam nemůže, ač veliká toho potřeba, aby osadníci měli kněze stálého a vlastního. Proto soudíme, že dříve, než Vaše nejdůst. Výsost Jeho Veličenstvu doporučí, aby na místě fundace, o níž jde, 7000 zl. i s deputatem obrátilo se na opravu kostela farního v Mníšku a na fundování stálého faráře s jedním nebo dvěma sacelány (kaplany), mělo by se nějak vhodně působiti na řečeného svob. pána z Engelsflussu, aby sám změnil fundaci v ten způsob, jak tu napověděno bylo.

Bylo-li na svob. pána u věci té působeno, nevíme, ale dobrozdání, které arcibiskup podáním ze dne 9. července 1701 místodržitelství předložil*), vyznělo v ten smysl, ve kterém konsistoř se byla vyslovila: arcibiskup navrhuje, aby na místě fundování hospice pro čtyři duchovní klášterní, což s papežskými konstitucemi naprosto jest v odporu, slíbených 7000 zl. obrátilo se především k zabezpečení farních příjmů pro vydržování faráře a jednoho nebo dvou kaplanů, kteří zrovna tak dobře, jako klášterníci, sloužiti mohou mše svaté na úmysl zakladatelův v kapli sv. Maří, faráři v duchovní správě mohou býti ku pomoci, osadníkům i poutníkům Mníškem na Svatou

*) L. c. N. 8. lit. j).

Horu skoro denně se ubírajícím v duchovních potřebách mohou vydatně sloužiti a takto zameziti se může další rozvoj luterského kacířstva, jež právě pro nedostatek stálého duchovenstva v tamní krajině způsobem povážlivým se zasadilo; na konec arcibiskup prosí za to, aby návrh ten pan místodržitel Jeho Veličenstvu příznivě doporučiti ráčil.

V prvé příčině arcibiskupovi bylo ovšem vyhověno: císařského svolení ke zřízení hospice pro duchovní při kapli sv. Maří baronu z Engelsflussu se nedostalo; ale ve druhé příčině arcibiskupovi vyhověno nebylo: zakladatel nepřistoupil na změnu fundace v tom smyslu, aby obnosy obrátily se na fundování farského a kaplanského obročí, což přirozeně jen s jeho svolením státi se mohlo. Vida pak, že nadace tak, jak v úmyslu měl, nedá se zříditi hned tak snadno, v poslední vůli své r. 1704 zřízené v § 10. zřejmě ustanovil,*) aby v tom případě, že by fundace při kapli sv. Maří naprosto připuštěna nebyla, odkaz všecken přenesen byl na klášter u sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze se všemi závazky, jak pro duchovní při kapli sv. Maří bylo ustanoveno.

Co dále v té věci se dělo, pověděti neumíme — neníť od konce r. 1701 až do r. 1718 o tom žádných listin, — ale patrně věnovaná jistina 7000 zl. byla někde uložena na úrok a čekáno na vhodnější čas k uskutečnění řečené nadace. Někdy v r. 1718 Václav Ignác hrabě Vratislav obrátil se na arcibiskupa Ferdinanda hraběte z Khuenburka, žádaje na novo za stvrzení nadace Ignáce z Engelsflussu v tom smyslu, jak r. 1701 o tom jednáno bylo. Konsistoř pražská, již arcibiskup žádost hraběte Vratislava odkázal k uvážení a k podání návrhu, podávajíc zprávu **) poukázala k tomu, že všechny důvody, pro které r. 1701 arcibiskupu hraběti z Breunerů stvrzení nadace odepříti se vidělo, podnes v platnosti jsou, zejména pokud jde o konstituci pap. Urbana VIII. z r. 1625, již zřejmě zapovídá se zřizovati hospice, v nichž alespoň 12 řeholníků řádně uživiti by se nemohlo, a proto soudí, fundace řečená že ani teď stvrzena býti nemůže a že tedy ve smyslu posledního porřízení svob. pána Ignáce Engla z Engelsflussu z r. 1704 § 10. všecken odkaz v nynějším obnosu 15.000 zl. přenéstí jest na klášter sv. Mikuláše v Praze, nechtěli-li by opat s konventem u sv. Mikuláše o své újmě některou část z toho postoupiti farnímu kostelu Mnišeckému, jenž by toho velice potřeboval. Než však převod ten provede, — soudíme, — měl by opat se vším konventem slavným úpisem se zavázati, že všem závazkům z nadace plynoucím řádně a na vždy dostojí.

Arcibiskup Ferdinand návrh konsistoři pronesený schváliv, uložil jí, ***) aby ve příčině postoupení některé části fundo-

*) L. c. N. 8. lit. k).

**) L. c. N. 8. lit. k).

***) L. c. N. 8. lit. l).

vaných peněz farnímu kostelu Mníšeckému s opatem a konventem u sv. Mikuláše se vyjednávalo a aby také pořídila se smlouva, již opat i konvent k řádnému vykonávání nadačních podmínek se zavazuje.

Nic o tom nepochybujeme, že konsistoř s opatem i s konventem o tom jednala, aby chudému farnímu kostelu Mníšeckému něco popustili, ale namáhala se nadarmo: klášter chudému kostelu farnímu nepostoupil nic. Listinné zprávy smlouvání mezi oběma nemáme po ruce, ale patrně jest z listu arcibiskupova ze dne 15. prosince 1718*), jímž Václavu Ignáci hraběti Vratislavovi k podané jeho žádosti za stvrzení nadace Engelsfluskové podává se vyřízení v ten rozum, že nadace, o niž jde, z důvodů, pro které r. 1701 stvrzena býti nemohla, ani teď stvrzena býti nemůže, ale arcibiskup že také není proti tomu, aby dle smyslu posledního poručení pana Serváta Ignáce svob. p. Engla z Engelsflussu z r. 1704 § 10. všecken odkaz, respective 15000 zl., klášteru sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze se dostal.

Listem arcibiskupovým na posledním místě uvedeným historické studium o vzniku nadace Engelsfluskové, pokud listin historických po ruce bylo, přivedli jsme ku konci.

Dr. Fr. Krásl.

Spiritismus. — Posv. kongregace inkvisiční zabývala se v sezení *dne 30. března 1898* následujícím jí předloženým případem spiritistickým: „Sv. Otče! Titius, dalek jak úplně všelikeho spolku se zlým duchem, vyvolává duše zemřelých. Jedná pak takto: Sám, aniž něco jiného činí, pomodlí se ke knížeti vojska nebeského (sv. Michalu) prose ho, by mu zprostředkoval dohovor s duchem určité osoby; po té, drže ruku uchystánu ku psaní, cítí v ní pohyb, který označuje přítomnost ducha. I vyloží vše, co si přeje věděti, a ruka píše odpovědi na otázky, jež duchu dal. Všechny tyto odpovědi srovnávají se s věrou katolickou a s učením církve o životě budoucím. Nejčastěji týkají se stavu, v jakém duše zemřelého se nalézá, zdaž potřebuje přimluvy, stěžování si do nevděku rodičů atd. Jest otázka, zdaž Titius jedná dovoleně?“ Odpověď posv. Sboru inkvisičního zní:

Feria IV., die 30. Martii 1898.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Emis ac Rmis DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Generalibus Inquisitoribus, proposito superscripto dubio, praehabitoque, RR. DD. Consultorum voto, iidem EE. ac RR. Patres respondendum mandarunt:

Uti exponitur, non licere.

Feria vero VI. die 1. Aprilis ejusdem anni, in solita audientia R. P. D. Adessori S. O. impertita, facta de his omnibus SSmo D. N. Leoni Div. Prov. PP. XIII. relatione,

*) L. v. N. 8. lit. m).

SSmus resolutionem Emorum Patrum adprobavit. — J. Can. Mancini, S. R. et U. Inquis. Not. Dr. Jos. Tumpach.

Tajní náčelníci zednářští. -- Dle konstituce papeže Pia IX. „Apostolicae Sedis“ ze dne 12. října 1869 upadají do exkomunikace latae sententiae papeži *simpliciter* rezervované „nomen dantes sectae masonicae aut carbonariae, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcunque praestantes, *earumve occultos coryphaeos ac duces non denuntiantes donec non denuntiaverint*“ (cit. const. c. 2. n. 4). Týká se tedy censura tato jak členů, tak i různých příznivců sekty zednářské, karbonářské a jiných sekt, jež tajně nebo veřejně církevní a legitimní moc ohrožují, jako jest k. př. sekta Fenianů (Dec. s. C. Inq. d. d. 12. ledna 1870),*) jakož i těch, kteří by nechtěli udati jména *tajných* náčelníkův a vůdců sekt těchto

Co pak se týče udání těchto tajných náčelníkův a vůdců jmenovaných sekt, sluší poznamenati, že se nepožaduje „denuntiatio iudicialis“, nýbrž že dostačí, učiní-li se oznámení o osobě takové přímo nebo skrze jiného, k. př. skrze zpovědníka, buď Apoštolské Stolicí nebo biskupovi. (S. Congr. Inq. dne 15. června 1870), a že jsou k tomu zavázáni všichni, kdož buď z vlastního poznání nebo z relací jiných o osobách těch nabyli jisté vědomosti, leda že by snad byli zvěděli jména osob takových od těch, kteří již sami o nich oznámení učinili nebo jistě sami je učiniti chtějí. (Viz též sv. Alfonse „Theol. moral.“, lib. IV. n. 149. nn.). Ovšem však, aby někdo pro opomenutí oznámení toho do censury upadl, jest třeba, aby znal jak zákon sám to stanovící, tak i trest na opomenutí udání toho vyměřený, a mimo to musí tu býti též „*gravis neglectus*“, jenž místa míti se nezdá, neodkládá-li se s udáním déle než měsíc po nabyté vědomosti o závaznosti denunziace. (Lehmkuhl, l. c., II., num. 952. p. 681.).

Mají pak udání býti nikoli všichni ti, kdož jsou *členy* sekt těch, jak to zákon dříve vyžadoval, nýbrž jenom *tajní* sekt těch *náčelníci* a *vůdcové*. A tu již ovšem výrazem „*occulti coryphaei et duces*“ rozumí se ti, o nichž není veřejně — publice — známo, že vůdci a náčelníky těmi jsou. Než při tom, jak napomíná S. C. Inquis. v dekrétu ze dne 15. června 1870, nesmí se toho příliš dbáti, nalézají-li se jména jejich

*) Někteří, jak se zdá, počet tuto míněných sekt příliš zveličují (Cfr. Biederlack, Synopsis prael. moral. z r. 1891., p. 57., nota 1.), tak že, pokud jisté známo není, že ta která společnost tu míněna jest, lépe jest za to míti, že se jí censura ta netýká, jelikož „*odia restringi convenit*“ (Reg. iur. XV. in VI° — Viz Biederlack, l. c. p. 56. n.). Ostatně pak S. C. Officii vydala o tom dne 10. května 1884. zvláštní instrukci. (Viz Lehmkuhl, Theol. moral., ed. VI., pars. II. n. 950, p. 679. n.).

v seznamech a zprávách časopiseckých, jmenovitě v časopisech zednářských, aby proto, za veřejně známé pokládání, mohli býti považováni za takové, o nichž nikdo není sub censura zavázán patřičné udání učiniti; bývají tam často různá jména různých osob uváděna jako jména náčelníkův a vůdců jenom na oklamání lidu. A proto mají i ti, kteří v listech veřejně jako náčelníci se jmenují, udání býti, ví-li denuntians odjinud jistě, že zprávy ty jsou pravé, protože jenom na základě časopiseckých zpráv těch za publice známý jmíni býti nemohou. (Decr. s. Congr. Inq. ze dne 1. února 1871. — Viz Lehmkuhl, l. c., p. 680. n.; Biederlack, l. c., p. 56. n.)

Z toho tedy plyne, že, byť někdo znám byl veřejně jako svobodný zednář, není-li veřejně znám jako náčelník a vůdce sekty té, musí býti o něm udání učiněno, jelikož třeba by dle nynějšího znění censury té nemusil býti udán jako svobodný zednář, musí býti udán jako tajný vůdce a náčelník zednářský; dále pak zřejmo též, že povinnost ta denuntiationis faciendae nepřestává ani tam, kde zednáři a tedy i jejich náčelníci vládou jsou trpěni, poněvadž zákon výjimky té nečiní, a „ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus“. A oba tyto vývody stvrzeny jsou i dekrety posv. Sboru Inqui-sičního ze dne 19. dubna 1893.

Biskup Bayonneský zaslal totiž zmíněné Kongregaci následující dva dotazy: 1. An occulti sectae massonicae coryphaei ac duces sint denuntiandi iuxta Const. Apostolicae Sedis, quando sunt publice noti ut liberi muratorii. sed non sunt publice noti ut coryphaei vel duces huius sectae masonicae? 2. An denuntiationis obligatio cesset apud eas regiones, in quibus liberi muratorii et ideo eorum coryphaei a gubernio civili tolerantur, et ab ecclesiastica potestate puniri non possunt nec ullo modo cohiberi? Na dotazy ty dána pak následující odpověď:

Feria IV. die 19. Apr. 1893.

In Congregatione Generali s. R. et U. Inq., ad examen vocatis suprascriptis dubiis, Emi et Rmi Dni Cardinales in rebus fidei et morum generales Inquisitores respondendum decreverunt: Ad 1.: *Affirmative*. Ad 2.: *Negative*.

Dr. Jos. Tumpach.

Kdo byl Simeon, jenž při obětování Páně na loktech svých očekávaného Messiáše choval? — Otázku tuto probírá důkladně *P. Erasmus O. S. F.* v 5. a 6. seš. Pasovského bohosl. časopisu „Theol.-prakt. Monats-Schrift“ z r. 1898. Sv. Lukáš, jenž u prorokyně Anny obšírně udává její původ a rodinné poměry, u Simeona toho nečiní. Jelikož pak toliko osoby nad jiné proslulé bez bližšího označení bývaly označovány, nasvědčovala by okolnost tato tomu, že i Simeon byl osobou vůbec proslulou. Ve dvou prastarých apokryfních knihách nazývá se Simeon „ὁ μέγας διδάσκαλος“. A skutečně připomínají se židovští učitelé toho jména. Tak učil v době narození Krista P. na

škole židovské Simeon, syn proslulého Hillela a otec rovněž slavného Gamaliela. Ten však se Simeonem naším totožným býti nemůže; neboť nevynikal jako učitel, neměl daru proročského, zemřel asi 30 let po Kr., syn jeho Gamaliel hlasoval pro usmrcení Krista a p. Josefus Flavius zmiňuje se o jakémsi Simonovi, jenž sektě Essenův náležel a Archelaovi sen správně vyložil; avšak ani tento Simon nemůže býti s naším Simeonem totožný, jelikož zmíněný výklad onen udál se teprve 9½ roku po smrti Heroda Vel. Na novou stopu slavného učitele toho jména uvádí nás výrok sv. Jeronyma, jenž v jednom spise svém dí, že židé dovolávají se v příčině jistého předpisu o sobotním klidu auktority znamenitých učitelů svých, pravíce, že je tomu naučili „Rabbi Akiba et Simeon et Hillel, magistri nostri“. A Simeon uváděný v tomto spojení nemůže býti nikdo jiný nežli proslulý — Šammai. A jest pravedpodobno, že proslulý tento učitel měl dvě jména: jméno Šammai (= zpustošení), jež připomínalo smutnou dobu, v níž se narodil (za nepokojů v době Alexandra Jannaea), a jež mu dáno bylo při obřízce. Talmud nazývá jej tímto jménem, pod nímž zanesen byl do rejstříku svého pokolení, kdežto u lidu snad slul Simeon, pod kterýmžto jménem uvádí jej sv. Lukáš. Dvojitost a záměna jmen dá se, jak známo, v Písmě sv. i jinde v pramenech židovských hojně doložiti. Než, mohlo by se namítnouti, že Simeona netřeba stotožňovati se Šammaiem, nýbrž že by možno jej bylo identifikovati se Sameas-em, o němž Josefus Flavius v Antiquitách svých podává několik rysův, jež by na Simeona se hodily. K tomu odpovídá P. Erasmus: tento Sameas není právě nikdo jiný nežli — Šammai. Byl sice Sameas stotožňován se Šemajou; identifikace tato jest však nemožná. „Sameas“ není nic jiného nežli graecisované jméno Šammai (Σαμαί — Σαμαίας). Co se týče jména Simeon — i toto jméno může býti obměnou jména Šammai; lid zajiště nezvyklé toto jméno snadno změnití mohl v běžnější Simeon.

Dr. A. Podlaha.

Vlastenecké smýšlení katolického kněžstva v době pobělohorské jeví se nepokrytě v přemnohých spisech tehdež tiskem vydaných. Tak na příklad dal Simeon Eustach *Kapíhorský* ve spise svém r. 1630. vydaném na zadní stránce titulního listu svého spisu „Hystorya kláštera Sedleckého“ vytisknouti velikou dřevorytinu českého lva, nad níž dal vytisknouti slova:

„Lve, znamení síly české,
braň mne od závisti lidské“,

a pod ním:

„Neb jsem Čech, zůstanu Čechem,
tě chci ochránce mít ve všem“.

Upřímné toto vlastenectví pojilo se ovšem s hlubokým přesvědčením katolickým, jež nemohlo než s lítostí patřiti na náboženské bouře, které vlast naši na pokraj záhuby uvedly. V předmluvě připomíná Kapihorský, že v „zemi této české a vlasti naší milé . . . pobožnost lidská česká . . . počátky své více a více rozšiřovala a v nich až do roku 1414 trvající Bohu milá, svatým příjemná a všem národům divná zůstávala“. A zmiňuje se pak (na str. 51) o slavné vládě Karlově, dí: „Ten jistý Karel velmi dbale toho vyhledával, aby víra křesťanská v podstatě své zůstávati mohla. Nebo ihned, jak o některém sektáři, že by se v jeho zemi zdržovati měl, slyšel, že země vypuditi a vypovídati nařídil. Což kdyby se bylo v Čechách naší milé vlasti dalo, *nikoliv bychom k těmto bídám, nouzám a roztržitostem, na kteréž slzavýma očima patřiti musíme, nepřišli*“. V neutěšených dobách tehdejších, jež slovy těmi líčí, nalézal Kapihorský útěchy hlavně ve slavné minulosti české, a míní, že spisek jeho také krajanům jeho podobné útěchy poskytne, a že „některé věci pamětihodné (tu obsažené), kteréž se před mnoha léty, ano i těchto našich bouřlivých časů zběhly, *ku potěšení věrným a upřímným Čechům* hoditi se budou“. — A týmž vlasteneckým citem proniknuta jest téměř veškerá literární činnost tehdejšího katolického kněžstva českého: kdykoliv někdo z jeho řad chápe se péra, zpravidla činí tak především z lásky vlastenecké. Z dlouhé řady dokladů uvádíme zase z pozdní doby pobělohorské *Jana Kryštofa Treboňského*, kněze řehole kapucínské, jenž r. 1758 vydal objemnou sbírku naučení a příkladův, překlad německého spisu Pruggerova. A tuto práci svou, jak již titul hlásá, podnikl překladatel „*ku potěšení slavného českého národu*“, a připsal ji „*svatým, milým patronům českým*“. Něžná láska k sv. patronům našim, kterouž katolická literatura česká jest proniknuta, jest zároveň projevem lásky vlastenecké: ke vzpomínce na sv. patrony české pojí se v srdci katolického spisovatele tehdejších dob téměř vždy vzpomínka na slavnou minulost českou a bolest z neutěšených poměrů současných, jež v důvěře ve přímluvu jejich nalézají útěchy. Takž *jesuité kolleje Březnické* vydávající r. 1642 spisek o sv. Václavu, měli v úmyslu „to slavné a svaté kníže všem k následování představití“, poněvadž prý „i samé jméno sv. Václava odtud vzato býti se rozumí, jakoby božský rytíř k Čechům ustavičně mluvil: ‚Vaše (jsem) sláva!‘“ I vybízejí sebe i čtenáře knížky své: „protož i my statečně po jeho hrdinských šlépějích postupujme, abychom mohli se v pravdě honositi: ‚Sv. Václav naše (jest) sláva.‘“, a končí vroucím přáním: „Bože, dej, aby nám přibylo skutečných Václavů, a sláva mnohých nebyla sláma — neschla jako v poli od vedra tráva . . .“.

Dr. A. Podlaha.

Gedeonité. — Znam jest nový mohutný proud mezi židy, proud Sionitů, jenž míří do sv. Země zpět. V Anglii můžeme zřejmě pozorovati podobný proud, jenž míří ku návratu do církve katolické.

Jest povědomý spor o platnosti svěcení anglikánských, který byl uvažován i u Apoštolské Stolice a dopadl v neprospěch anglikánských svěcení. O uznání svěcení anglikánských ucházela se zejména „high church“ (státní církev), která jest rituální; proti svěcení byla církev evangelická, která jimi pohrdá jako papeženstvím. Tato akademická disputace měla ten neocenitelný prospěch, že důvody anglikánů ukázaly se slabé, kdežto důvody katolíků obstály zkoušku ohněm. Druhá věc však jest na škodu církevnímu proudu v Anglii. Neuznání svěcení anglikánských jakoby pobouřilo všecky protikatolické tradice, mělo také za následek, že povstala mocná strana protirituální, která pracuje vší silou, aby církev státní (high church) oddělena byla od státu, aby všechny obyčeje obdobné s obyčeji katolickými byly odstraněny a vliv církve katolické všude potírán. Stav tento líčila „Daily Chronicle“ v r. 1897 takto: „Pochybuje snad někdo věci znalý, že strana, kterou pronásledoval Disraeli, nabyla vrchu v církvi? Nebije-liž do očí, že církevní hnutí, které počalo Wesleyem, nyní vytvořilo se v katolické a svátostné formy? Rozhodujícím faktem v nejnovějších dějinách anglické církve jest pokus uznati svěcení anglikánská za stejněplatná s římskými a protest vůdců proti římskému rozhodnutí. Strana rituální — strana pevná, horlivá, učená a účinná v dobrých skutečích — zmocnila se anglické obce a ať jest to vhod či nevhod: nejmocnější síly našeho svazu anglicky mluvících křesťanů přestaly býti „protestanty“ ve smyslu našich otců. . . . Nápadno jest, že toto hnutí nevede do Říma. Proti-římské hnutí jest prudší než bylo dříve, zejména od vydání buly“. Tedy odmítnutí platnosti svěcení v prvním okamžiku působilo neblaze, ono popudilo nemyslicí kruhy anglické a vzbudilo v nich až příliš osuntělé heslo „no popery“, kterým ve zmatek uvedeny vrstvy lidové. První bouře proti hnutí rituálnímu začala koncem roku 1897 v Londýně v kostele sv. Marka, kdež „novoty“ katolické byly všechny zastoupeny: 14 štací křížové cesty, kříž nad kazatelnou, svátostánek na oltáři. Soud první instance považoval kříže za okrasy a nechtěl naříditi, aby byly odklizeny, ale vyšší instance dovolily je odstraniti.

Lonského roku nový muž postavil se v čelo protirituální strany: tiskař a nakladatel John Kensit z Londýna, horlivel anglikánský, jenž udává každého presbytera anglikánského, který v něčem obřadům katolickým přeje, a neustává se žalobou ani na biskupa a sebe za Gedeona považuje. Na vzdory knězi, jenž odstranil přijímání po velkých službách Božích a žádal lačnost u všech, kdož chtěli k stolu Páně přistoupiti, žádal pro sebe a 2 přátely o 11. hod. 15 m. přijímání. Zároveň se obrátil listem na biskupa se stejnou žádostí, kterýž mu odpověděl, aby se obrátil na kostel, jenž mu vyhovuje. Tim cítil se uražen a v odporu posilněn. Nastaly nové třenice a schůze, při nichž tento „Gedeon“ vždy bouří proti všemu „římskému“. Pranice nejsou řídkým zjevem při schůzích, kde mluví tento muž „evangelia“, jenž

jest celkem nevzdělán, hrubých, osobivých mravů, postavy maličké a pleti snědé. Jeho jiskrné oči a červené tváře mají výraz svěblavosti, vlastnosti všech obmezených hlav. V Brightonu ztropil kraval, ve středu ve sv. týdně protestoval veřejně proti recitování žalmů po způsobu katolickém, na Zelený čtvrtek pokusil se přerušit obřady, na Velký pátek chytil kříž z ruky presbyterovy a volal: „Ty lide zlý, vy modloslužebníci, toto jest papežství“.

Nyní vystoupila na kolbiště „protestantská alliance“, jejíž blasatelem se stal John Kensit a jeho Gedeonité. Učenému a mírnému londýnskému biskupu Creightonovi podána petice, podepsaná 15.400 muži i Kensitem-„Gedeonem“. Dobrý biskup odpověděl heslem: Shodujme se v tom, že se lišíme (letus agree to differ). Gedeonité odpovědí podráždění nové a nové uspořádali schůze protestní, při nichž užíváno osvědčených hesel „no popery“ a „anti popery“.

Toto heslo ublížilo poznovu katolické věci v Anglii. Až do nedávna nebylo katolíkům dovoleno studovat na kolejkách protestantských. Na prosby biskupů dovolil před 3 roky sv. Otec studovat na podobných ústavěch. Vévoda Norfolk založil ihned kolej pro katolické studenty v Cambridgi a první kroky byly vymoci rovnoprávnost katolické koleje s protestantskými. Nikdo nepochyboval, že dojde uznání, avšak po bouři „no popery“ Gedeonitů veřejné mínění i ve vyšších kruzích státní církve tak bylo zmateno, že 463 senatoři hlasovali proti rovnoprávnosti katolíků a toliko 28 pro! Obrovská žaloba podána na všechny rituální kněze anglikánské, která svědčí o hrozné „inkvisici“, jakou Gedeonité zavedli, a rovněž svědčí o oblibě, jaké doznaly obřady katolické v Anglii protestantské. Vše, co kostel katolický má, vše zaváděno do kostelů protestantských, a to rovnoměrně zrychleně, jak vysvítá z uvedeného ze žaloby přehledu, jejíž tuto otiskujeme: Zavedeno totiž papežských zvyků:

	roku							
	1882	1884	1886	1888	1890	1892	1894	1897
okrasy užívány v kostelích	336	396	509	599	797	1029	1370	1632
kadidlo zavedeno v kostelích . . .	9	22	66	89	135	177	250	307
světla na oltářích užívána v kostelích	581	748	698	1136	1402	2408	2707	3568
do kalicha přilévána voda v kostelích .	—	—	—	—	—	—	—	2111
jiné obyčeje katolické zavedeny v kostelích	1662	2054	2433	2690	3138	3918	5037	5964

Ta čísla sama mluví. Povstal sice proti katolickému proudu starý nepřítel: fanatismus, ale zdá se, že i toto fanatické hnutí bude pro církev s velkým užtkem. Vždyť sami rozvášní protestanté se stydí za jedání fanatika, který schválně jde do rituálního kostela a postaví se tak, aby kněz anglikánský jej mohl pokropit vodou, načech stropí křik a podá žalobu pro polití vodou, a sám jest žalován pro rušení služeb Božích. Přes tento fanatismus, který se podobá fanaticismu obrazoborců a kniperdolingů, věc katolická nejlepší kruhy táhne k sobě a v tom jest její síla znát — a to jest naší chloubou.

Proud, který začali Gedeonité v Anglii, jest již jednou zde, a

třeba byl zuřivě protikatolický, bude mít přece své výhody, neboť pudí lidi, aby přemýšleli o pravdách náboženských. Tohoto přemýšlení se nejméně musí báti církev katolická. Anglikáné sešli se na kongresse v Bradfordě a nebude jim možno strkati blavu do písku před ritualisty a Gedeonity. Ovšem postaráno bylo, aby na kongresse církevním nedošlo k žádnému konfliktu, ale kdož může očekávati, že nedojde ke konfliktu, když v kostele dovedou mezi službami božími inscenovati rvačku? Vůdce kyryšníků anglikánských Mr. Kensit dostavil se také již před kongressem do Bradfordu, aby zde budil veřejné mínění a uspořádal veliké průvody po ulicích, které měly sloužiti jako atrakce. V průvodech neseny „mučenické nástroje“ ritualistů, „disciplina“ a „kající žíně“, které měly vebnati strach v údy anglikánské přede vším rituálním a — katolickým. Anglické listy jsou plny polemik náboženských; i samy bavlňánské „Times“ přinášejí ukázky o rituálních „neplechách“, ze kterých každý katolík se musí radovati. V rituálních knihách nalézáme napodobenou zpovědní formuli, kterou též listy otiskují, návod, kterak obcovati mši svaté, loretánské litanie i s vložkou: „královno bez hříchu prvotního počatá“. Schází, jak podotýká „Univers“, jen ještě modlitba za papeže, která tam původně také stála, ale nyní — jak praví předmluva — vynechána jest z ohledů na poslední události (že odepřel sv. Otec uznati platnost svěcení anglikánských). Zvláštním zjevem v nynějším boji anglikánském jest, že se s oblibou stoupenci rituální anglikánské církve jmenují: *katolickou církví!* a proto dočekali jsme se v Anglii *anglikánského katechismu*, jenž má nápis: „*Katechismus pro katolíky v Anglii.*“ V katechismu jest mnoho neprotestantského a mnoho katolického, což několik ukázek dosvědčí: Na otázku: „*co jest křesťanská oběť?*“ zní odpověď: „*křesťanská oběť jest oběť těla a krve našeho Pána Ježíše Krista, který skutečně na oltáři jest přítomen pod způsobou chleba a vína a Bohu se obětuje za živé a za mrtvé.*“ S touto definicí musíme my katolíci býti úplně spokojeni. Katechismus praví dále, že „*oběť Eucharistie jest totožná s obětí na kříži,*“ neboť Kristus, jenž se jednou pro vždy na kříži obětoval nebeskému Otci, obětuje se též sám na zemi v nejsvětější Eucharistii skrze ruce kněžské. Snad můžeme z těchto ukázek směle dovozovati, že trhlina mezi církví katolickou a anglikánskou takovýmto katechismem se menší a že myšlenka na budoucí sjednocení není utopií. Katechismus obsahuje přikázání též následovní: „*Svět neděle a svátky tím, že obcuješ mši svaté a zdržuješ se služebných prací. Zachovej půst a zdrženlivost ve dny od církve ustanovené. Zpovídej se o velikonocích a vždy, když jsi ve hříchu smrtelném.*“ Ovšem sluší podotknouti, že tento katechismus jest knihou nejpravějšího křídla církvi anglikánských, jež se nazývá křídlo „*extremních,*“ kteří jsou katolické církvi nejbližší. Vzrůst tohoto křídla naznačen jest v obraze, který jsme nahoře uvedli. Proti tomuto křídlu pravému vystupuje Kensit se svými „*Gedeonity,*“ kteří repraesentují anglikánskou „*obstrukci*“ církevní. Povýk, jaký vyvolá jeho hnutí, jest počátek přemýšlení věřících krubů anglických. Sv. Augustin píše v „*Confessiones*“: „*Initium omnis boni spiritus cogitabundus.*“

Jakmile veřejné mínění bude se obíratí důvody pro a contra, katolická církev jen získati může, byť se nedalo předejti některým hlučným výstupům. Anglický „kniperdoling“ může způsobiti bouři, ale ne trvalé počasí.

Z celého jednání Gedeonitů a předáků církve anglikánské troje naučení jde, které v Anglii nezůstane bez dobrých následků.

I. naučení: jest *závislost církve anglikánské na svých členech*, na místě aby církev učila svůj lid a svůj ráz dala dítkám svým, a z toho si musí vzíti a zajisté vezmou členové poučení, že vlastně celý učitelský úřad angl. církve spočívá na soukromých náhledech jednotlivých příslušníků. Toť první fiasko.

II. poučení jest: *bezmocnost církve anglické vázati členy své autoritou svou a svými rozsudky*. Odtud pochází, že se vyhýbá církev angl. projevu rozhodnému, že pluje mezi různými směry tak, aby se shodla se všemi a vlastně s nikým se neshodne. Proto se vyhýbá rozhodně říci, co věří o oběti mše sv., co o Nejsvětější Svátosti atd.

III. poučení jest: *polovičatost v rozhodnutích, na nichž jest znáti vůli zachovati si přízeň všech stran*.

Kensit, který stropí poplach v kostele a nutí biskupy anglikánské jednati dle jeho dobrozdání, bouří veřejné mínění a nutí veřejnost zabývati se věcmi náboženskými. Jako dýka vržená na *Gilberta Bournea* při kázání v kostele sv. Pavla za vlády královny Marie byla nejlepší reklamou jeho kázání; jako stolička, kterou hodila přehorlivá dáma na kazatele *Hanna* při čtení písma za času krále Karla, byla nejlepší jeho reklamou — tak Gedeonité jsou reklamou, byť hlučnou a nemilou částečně, pro ritualisty, předchůdce katolicismu. V celém sporu jest viděti díla lidského a díla Božího. O církvi naší můžeme užiti Virgiliových slov (Aen. II.) „*Et vera incessu potuit Dea.*“ Na celém jejím jednání, na moci její vyučovací jest znáti její původ božský. *Fr. Vaněček.*

Úmrtí. Dne 27. prosince m. r. odešel na věčnost jeden z veteránů mezi českými spisovateli, farár Žitovlický *Frant. Musil*, narozený roku 1829. Býval pilným přispěvatelem do *Blahověsta* a *Pastýře duchovního*. R. 1891. vydal v Dědictví sv. Janském spis „*Rok Mariánský.*“ *R. i. p.* — Dne 5. ledna 1899. zemřel v Krakově i po českých vlastech dobře známy polský spisovatel *P. Jan Badeni T. J.*, jsa stár 41 rok. *Krakovský Przegľad powszechny*, tento výtečný časopis katolický, přinesl ve svých ročnících celou řadu zdařilých prací z pera tohoto plodného, nadaného a bystrého autora. Také samostatně vydaných spisů z jeho pera jest celá řada. Jmenujeme z nich tyto: „*Blahoslavení mučníci angličtí z Tovaryšstva Ježíšova*“; „*Pravý syn Mariin, sv. Alois Gonzaga*“; „*Sv. Stanislav Kostka*“ (ve 2 vyd.); „*Život sv. Ignáce z Loyoly*“; „*Zásady dokonalého života*“; „*Pobožnost k sv. Stanislavu Kostkovi*“; „*P. Stanislav Choloniewski*“; „*Mezi Slovany*“ (2 díly); „*Maria-Zell*“; „*Poláci v Anglii*“; „*Emigrace polského lidu do Němec*“; „*Polští dělníci v Sasku*“; „*Velehradské sjezdy*“; „*Neděle v Krakově*“; „*Život P. Karla Antoniewicze T. J.*“; „*Ruští radikálové*“; „*Obrázky z bída Krakovské*“; „*Studie a črty*“ (3 svazky) atd. I vidno z toho,

že rád, jehož provincialem byl, i vlast, jíž byl věrným synem, i literatura, kteráž měla v něm pěstitele neunavného, utrpěly opravdovou ztrátu. *Have, anima pia!* — Dne 11. ledna t. r. zemřel ve Vídni (kdež se léčil) karovník olomoucký Dr. *Jan Pánek*, bývalý professor biblického studia Nového Zákona na theol. fakultě v Olomouci, ve stáří 56 let. Památku trvalou své literární činnosti zanechal ve svých exegetických spisech. Vydal totiž r. 1882. výklad epištoiy sv. Pavla k Židům (v Inšpruku) a r. 1886. výklad obou listů Apoštola národů k Thessalonickým (v Řezně). *Pax!*

Officium et missa de b. Hroznata. — Ke článku „Vyzdvižení ostatků bl. Hroznaty“ dodávám, že v posledních dnech došly dekrety Apoštolské Stolice, jimiž officium a mše o bl. Hroznatovi na den 14. července „servatis rubricis“ povoleny pro všechny čtyři diecése české sub ritu duplicis minoris. Formulář je týž, jaký povolen řádu Praemonstrátskému. *Dr. J. Sedlák.*

Vklady členů Dědictví sv. Prokopa od 1. července 1898.

Karel Kafka, kapl. ve Velešíně, d. vklad 5 zl. Dr. Frant. Ebrmann, bisk. sekretář v Brně, d. vklad 10 zl. Holý Prokop, kapl. v Příbrami, dopl. 5 zl. Vlašánek Petr, neom. Olomoucký, d. vklad 5 zl. Řiditelství gymnasia v Třeboni, d. vklad 10 zl. Reindl Jan, kaplan v Rožďalovicích, d. vklad 10 zl. Flusek Tomáš, učitel nábož. v ústavu hluchoněmých, d. vkl. 5 zl. Zelenka Josef, koop. v Horách Ratiborických, 1. vkl. 10 zl. Vlašánek Petr, koop. v Jestřábí, d. vkl. 10 zl. Hájek Josef, kapl. v Jenšovicích, d. vkl. 5 zl. Doležel Karel, koop. ve Zborovicích, d. vklad 5 zl. Světelský Josef, katech. v Třebechovicích, d. vklad 5 zl. Kuška Josef, kaplan v Radnicích, dopl. 15 zl. Fanfule Josef, kaplan v Uhříněvsi, d. vkl. 7 zl. Oliva Václav, koop. v Ranné, dopl. 10 zl. Hubáček Jos., kaplan v Brozanech, d. vklad 6 zl. Vlašánek Petr, koop. v Jestřábí, dopl. 20 zl. P. Egon Sladovník, konventual na Strahově, d. vklad 5 zl. Barkman Josef, bohosl. v Litoměřicích, 1. spl. 5 zl. Janda Karel, kaplan na Žižkově, 1. spl. 10 zl. Frà Lad. Štolc, kapl. v Strakoniciích, d. vkl. 10 zl. Hálek Vlast., far. v Liboci, dopl. 10 zl. Dovrtěl Frant., koop. v Kujovách, d. vkl. 10 zl. Kafka Karel, kapl. ve Velešíně, dopl. 5 zl. Vaněk Ant., koop. ve Švábenicích, dopl. 10 zl. Kubáč Vincenc, koop. v Eckersdorfu, d. vklad 10 zl. Simon Frant., alumn. arcib. semin. v Praze, 1. vkl. 5 zl. Holeček Jan, praefekt kolleje Arnošta z Pard., dopl. 15 zl. Červenka Al., farář v Paračově, dopl. 15 zl. Pošmurný Karel, kapl. v Mýtě, d. vklad 10 zl. Thein Antonín, kapl. v Netvořicích, d. vklad 10 zl. Wollmann Leopold, kat. v Příbrami, 1. vklad 10 zl. Nekula Jan, koop. v Moutnicích, d. vklad 10 zl. Stratil Jan, koop. v Hulíně, d. vklad 10 zl. Řiditelství c. k. gymnas. v Č. Budějovicích, d. vklad 5 zl. Oliva Jan, kapl. v Chroustovicích, dopl. 5 zl. Kalvoda Frant., prof. v Brně, d. vklad 10 zl. Ševčík Jos., kapl. ve Studeném, d. vkl. 5 zl. P. Hans Gustav, kapl. u sv. Františka v Praze, d. vklad 10 zl.

Josef Farský, t. č. pokladník.

— L I T E R A T U R A —

Recense — Rozhledy.

Otázka dělnická. Podává *Matěj Procházka*, prof. gymn. v Brně. Otisk z „Časopisu katol. duchov.“ r. 1872 a 1873. V Praze 1899 Nákladem Vzdělavacího kroužku křesťansko-sociálního. Cena 50 kr. (pro spolky křesťansko-socialní 40 kr.); stran 257.

Zvěčnělý prof. Mat. Procházka patří k nejlepším a nejdůmyslnějším spisovatelům českým. Práce jeho vůbec, a zejména jeho práce apologetické, jsou velmi cenné a mají tu vlastnost, že neztrácejí působivosti ani po letech. Tvrdě to, mám na mysli hlavně jeho překrásné práce, jež přinesl tento „Časopis“. A ke článkům těm patří i stati, jež z výborného péra jeho přinesla tato revue naše r. 1872 a 1873 o otázce dělnické, konajíc již tehdy i v této příčině svou povinnost. Mohu říci, že již před lety, jako bohoslovec, četl jsem stati ty s velikým prospěchem, ač teprve později, kdy i různé cizojazyčné spisy sociologické podobného obsahu dostaly se mně do rukou, mohl jsem plně souditi, jak — na tehdejší dobu — dobře psal zvěčnělý o této ne právě snadné věci. Proto také bylo mým úmyslem, vydati stati ty znovu ve Vzděl. knihovně katolické, chtěje doplniti je daty novějšími a dovésti je až na naši dobu. Zatím vydal je ctěný Vzděl. kroužek křesťansko-sociální v Praze (péčí dp. Emila Dlouhého-Pokorného), což jest jenom důkazem, že výbornost práce Procházkovy uznána i jinými.

Vydány pak tu tyto studie Procházkovy beze změny, v témž rozsahu v jakém Procházkou byly napsány, a tvoří hezky objemnou knihu, která dána na trh literární za cenu nesmírně levnou, a je proto s to, aby vnikla do vrstev nejširších a tak v nejširších kruzích působila k šíření a utvrzování učení katolického o předmětu tak závažném, důležitém a palčivém, jako jest otázka dělnická. Není třeba doporučeti spis ten mnohými slovy, a v tomto „Časopise“, z něhož je práce ta otištěna, příliš široce o tom mluvíti, nezdá se mi býti vhodné, by se nezdálo, že „Časopis“ sám doporučuje obsah svůj: než to zajisté nikdo „Časopisu“ ve zlé vykládání nebude, když dovolím si tuto na spis ten upozorniti a ku čtení, úvaze a posouzení každému jej doporučiti.

Spis opatřen též indexem osob i věcí, jež obsahuje nejdůležitější hesla, o nichž v knize se jedná; je to spisu jen s prospěchem. Podobně zcela vhodně připojen ke knize krátký životopis M. Procházky a ocena sociální činnosti Procházkovy vůbec a tohoto spisu jeho zvlášť, což pochází z obratného péra Dra Pavla Vychodila. Že vydáním spisu tohoto vykonán

čin piety ke zvěčnělému učenci českému a že prospělo se tím i české literatuře sociologické a dobré věci naší, netřeba zvláště připomínati.

Dr. Jos. Tumpach.

Sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, jeho klášter a úcta u lidu.

Napsali Dr. *Fr. Krásl*, metrop. kanovník, *J. Ježek*, c. k. professor. Číslo XXXIX. za rok 1898. V Praze, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrby. Nákladem Dědictví sv. Prokopa. Str. 795.

(Dokonč.) Než odchod sv. muže z Čech byl proti mysli Boleslava II. (str. 182) a arcibiskup Villigis žádal na papeži, by sv. biskupa pohnul k návratu do diecése. Římská synoda rozhodla, že jest mu se navrátiti, jinak že propadá klatbě. Papež Řehoř V. zmírnil výrok synody v ten rozum, že, kdyby Čechové nechtěli uposlechnouti jeho hlasu, může býti missionářem, a jmenoval jej arcibiskupem těch národů, které obrátí (184). V. nastoupil zpáteční cestu; byl nějaký čas duchovním rádcem Otty III., konal pouť do Francie k hrobu sv. Diviše, sv. Benedikta a Maura. Z těchto poutí vrátil se k císaři do Mohuče, kde byl již očekáván. Z Němce bral se k hranicím českým, ale rozhodl se zajíti do Polska poradit se s bratrem Soběborem, co by mu bylo činiti. V tom čase byli bratři jeho na Libici povražděni (165). Polský kníže Boleslav Chrabrý přijal sv. V. laskavě (189). Týž vypraviv do Čech poselství, žádají-li si ho ještě nyní Čechové biskupem, dostal jizlivou odpověď. Tím byl prost závazků ke svým krajanům, i rozhodl se pro missie mezi Prusy, na kteréž se vydal r. 997. koncem března v průvodu bratra svého Radima (Gaudentia) a kněze řádu sv. Benedikta. Velmi poutavě a historicky věrně vypisují pp spisovatelé cestu sv. V. skrze Pomořansko k Prusům; dočítáme se tu o sídlech, povaze a náboženství této vymřelé větve litevského národa (195). Zde sv. muž dosáhl, po čem téměř od mládí toužil, koruny mučnické na místě, jež se zove Cholinun (200). Sv. tělo vykoupil Boleslav Chrabrý a pochoval v Hnězdně.

Kapitoly XXII. a XXIII. pročítali jsme s opravdivým potěšením; spisovatelé líčí nejen věrně a objektivně, ale i dojemně poslední dny a chvíle sv. V., jeho svatořečení a uložení sv. statků jeho (205 - 217). Úcta sv. Vojtěcha brzy po jeho smrti se rozšířila; již Otto III. putoval k jeho hrobu, k jeho poutivosti založeny chrámy a oltáře (217). Čechové, kteří, dokud sv. V. žil, nedbali jeho slov, zatoužili po jeho ostatcích.

Hlava XXIV. vypisuje známé přenesení jeho ostatků do Čech, jakož i založení kollegiatního chrámu sv. Václava v Staré Boleslavi, jež se k této události těsně poji (222). Tím skončuje ze životopis našeho sv. biskupa. K životopisu sv. V. připojeno vypsání osudů a umučení sv. pěti bratří (Benedikta

s bratřími), kteří byli průvodci sv. V. a proto v Čechách zvláštní požívali úcty (224 seq. .

Mezi českými a polskými učenici dávno byl veden spor, kdeže ostatky sv. V. se nalezají, zdaž ve Hnězdně čili v Praze. Hlava XXXV. podává zajímavé rozluštění této historické kontroverse, a to důvody pádnými a přesvědčujícími (viz známý článek pražského profesora Dr. Schindlera v Čas. kat. duch. r. 1880).

V následující stati XXXVIII. st. 255 zařazeny jsou literární památky sv. V. a sice *a*) záslibný list téhož světce chovaný v klášteře břevnovském, *b*) list sv. V. k Milonovi mindenskému a Passio s. Gorgonii a *c*) Homilie sv. V., píseň sv. V. a jeho listy. Oblíbenou píseň „Hospodine pomiluj ny“ někteří připisují sv. V., jiní autorství této písně sv. biskupu upírají. Pp. spisovatelé nechávají otázku tu otevřenou (272—284). Na str 284 rozepisují se pp. spisovatelé o velebné písni Bogorodica, kteráž září jako jitřní hvězda nad kolébkou křesťanství v Polsku, a jsme jim vděčni za tuto překrásnou stať, jež jasné svědectví podává, jak hluboko v srdci národa polského a slovanského vůbec zakotvila se úcta k Rodičce Boží. Bylť sv. V. apoštolem Slovanů v plném smyslu slova. Následuje kapitola XLI., kdež vypisují se zázraky sv. V. (289—296) jakož i pověsti ze života téhož světce (296—305). Díl ten zakončuje kapitola, kdež uvádějí se hlavně data ze života světce a to v chronologickém pořádku (305—307), stať to instruktivně a prakticky sestavená.

Díl II. vypisuje dějiny kláštera břevnovského. Zcela logicky a správně připojili pp. autoři tuto poučnou stať k životopisu sv. V. Jestliť klášter břevnovský dílem sv. V. a vydatně zasahovali členové této rodiny benediktinské v kulturní a náboženský život v Čechách. Práce ta upravena s velikou bedlivostí. Rozvržena je ve 4 doby. I. sahá od počátku až do válek husitských, II. od válek husitských až do povstání stavovského (1420—1618), III. od úpadku opatství břevnovského až do válek pruských (1618—1740), IV. až na naše doby.

Práce to zajisté úmorná a zdařilá; bohužel, že nám nelze o ní zevrubně se rozepisovati; přesahoval by náš referát meze obyčejné recense.

Díl III. mluví o úctě sv. Vojtěcha v lidu (573—704). V dodatku připojeny zevrubné texty pramenů pro ty, kdož by některé stránky ze života sv. apoštola Čechů obrali si za předmět studia odborného, jakož i zdařilé obrázkové přílohy. Přílohy tyto právem lze nazvati ozdobou celého díla.

Tot obsah nejnovějšího podílu „Dědictví sv. Prokopa“ Do věnce zásluh tohoto literárního družstva přistoupila nová publikace tato, již právem nazvati lze zdařilou. Jest to vlastně akt piety, již národ náš dluhoval II. sv. biskupu, jehož význam tak dalekosáhlý, povaha vznešená, v pravdě apoštolská Jest

to první Čech významu a působení světového. Pp. autorům se dílo to podařilo a z plna srdce přejeme jim chvály, kteréž se jim se všech stran dostává. Zaslouhují si této cti.

S potěšením vítali jsme slib v předmluvě: „Spisy ‚sv. Prokop‘ a ‚sv. Vojtěch‘ budtež pokládány za počátek cyklu zevrubných kritických životopisů našich českých sv. patronů“. Kéž slova ta dojdou vyplnění brzkého!

Prof. Jos. Havránek.

Leben des hl. Johannes Baptista de Rossi, Kanonikus zu St. Maria in Cosmedin in Rom. Von *P. Franz Leitner C. SS. R.* Regensburg. Nationale Verlagsanstalt (früher G. J. Manz) 1899. (Stran 354).

Světských kněží, Církvi svatou prohlášených za svaté, máme málo. S tím větším zájmem o nich čítáváme. Jedním z řídkých jest Jan B. de Rossi. Jeho život, ač prostý, jest pln zajímavých a povzbuzujících událostí; je to život *vzorného kněze*. Narodil se r. 1698 ve Voltaggio, městečku arcidiece je janovské. Studoval v kolleji římské s výtečným prospěchem. Pro jeho příkladné mravy a vlídné chování nazývali ho učitelé i spolužáci „apoštolem ústavu“. V 23. roce věku svého posvěcen byl na kněze. Dávná jeho touha splněna. Od této chvíle byl Ježíš ve svatostánku ohniskem jeho života, a my se zálibou sledujeme jeho život, jak se ve ctnostech kněžských cvičil a zdokonaloval, jak o čest Boží a spásu duší horlil. De Rossi stal se apoštolem Říma, stal se všem vším.

Zářící hvězdou jeho života, charakteristickým znakem jest jeho péče o blaho tělesné i duševní duší opuštěných, jakých ve velkých městech nejvíce. Vyučováním, obsluhou, útěchou, které Jan poskytoval žebrákům a komediantům na ulicích, rybářům u Tiberu, churavým v nemocnicích, zvláště v hospici St. Galla, zjednal si jména „otce chudých“ „Ochránce čistoty“ stal se, vystaviv pro chudé, rozličným nástrahám vydané ženy, dům, kde by bydlily a byly vyučovány v pravdách křesťanských. „Útočištěm psancův“ byl Dr. Rossi osobám opovrhovaným, s kterými zacházeti bylo hanbou: katům; sluhům veřejné spravedlnosti, padlým dívkám, pro které taktéž vystavil ochranný krov. Pravým missionářem stal se lidu katechetickými kázanými, které pro dobu masopustní v celém Římě zavedl a řídil.

Římské kněžstvo, domnívající se, že jedinou jeho úlohou je sloužiti mši sv. a modliti se officium, reformoval De Rossi nejen příkladem neúnavné horlivosti, ale též slovem, konaje častěji exercicie. Zásadou mu bylo: „nečinný kněz kde komu je na pohoršení“.

Vylíčov spisovatel působnost De Rossiho na venek, líčí v následujících statích („v dospělém věku Kristově“, „anděl lásky“, „moudrý sluha“, „věrnost“, „lilie mezi trním“, „pokorný a tichý srdcem“) život světcův vnitřní.

Život sám o sobě je pro kněze velmi zajímavý. Psán je slohem nehledaným, milým a jasným. Podobná kniha v kněžově knihovně scházeti by neměla. *J. Hudeček C. SS. R.*

O oběti Ježíše Krista s krátkým výkladem mešních modliteb a přípravná rozjímání na mši sv. a poděkování po mši sv. s církevními modlitbami. Z vlastiny přeložil *P. František Sal. Blažek*, z kongregace nejsv. Vykupitele. V Praze 1899. 194 str. 8°. 50 kr., váz. v plátně 80 kr.

„Není za časů novějších druhého světce, — praví věhlasný jeden spisovatel o sv. Alfonsu z Liguori, — jehož knihy byly by tak rozšířeny, jako knihy sv. Alfonsa, kteréž svou prostotou, hlubokostí a důkladností vzdělávají učeného i neučeného a přemnohým ukázaly cestu spásy“. Příčinou této pozeňnané působnosti spisů sv. Alfonsa jsou předměty, o nichž svatý tento biskup s obzvláštní láskou a důkladností pojednává, totiž nejsv. Svátost oltářní a blahosl. Panna Maria; neboť nižádným jiným tajemstvím církve naší neubrání se člověk tak bezpečně *nevěře a všelikému bludu*, jako úctou ke Kristu v nejsv. Svátosti oltářní a úctou k blahosl. Rodičce Boží. I spis, jehož nápis právě jsme uvedli, jest prací sv. Alfonsa, a tím se vlastně již sám odporučuje. Ale pro jeho krásu a vhodnost nicméně přece o něm tuto promluvíme. Sv. Alfons v úvodě k tomuto spisu svému připomíná, že vyňal jej z díla učeného autora francouzského. An však si přál, aby dílo to k užitku bylo nejen kněžím mši sv. obětujícím, ale i těm, kteří mši sv. slyší, učinil z obšírného a poněkud i rozvláčeného spisu francouzského spis stručnější, ježž pak v této formě u veřejnost uvedl.

V úvodě podává sv. autor pojem čtvera obětí starozákonných a jejich vlastností; pak mluví o oběti Ježíše Krista říka, že všechny oběti St. Zákona nebyly leč pouhá znamení a nedokonalé obrazy oběti novozákonné, jež má všechny vlastnosti oběti starozákonné. Pak následuje stručný výklad mešních modliteb, který, obsahuje mnohou historickou zajímavost o původu jednotlivých těchto modliteb, bude zajisté prospěšný i těm, kdo mši sv. slouží, i těm, kdo jí obcují.

V oddělení, na tři články rozvrženém, pojednává v článku prvním: „O uctivosti, s jakou sluší mši sv. sloužiti;“ v článku druhém podává jako přípravu na mši sv.: „Rozjímání o umučení Ježíše Krista,“ rozdělené na jednotlivé dny v témdni; třetí článek pak obsahuje „Vroucí vzdechy na poděkování po mši sv. na každý den v témdni.“

V odstavci pak „Jak mají kněží na mši sv. se připravovati a po ní činiti díky“ důraznými slovy klade se kněžím na srdce, aby posvátné obřady se vši zbožností, důstojností a přesností konali, by nikdo z věřících z jich chování u oltáře nebral pohoršení. I praví tu sv. spisovatel správně, že „nelze člověku konati díla světějšího, většího a vznešenějšího, než sloužiti mši sv.“; že „mše sv. jest úkonem, jímžto Bůh bývá nejvíce poctěn a duším v očistci nejvíce bývá pomozeno.“ Z toho však i plyne, jaký počet vydání bude kněžím, kteří s malou

uctivostí přinášejí Bohu velikou tuto oběť. A právě tento tak svatý, tak vznešený úkon odbývá bohužel většina kněží jen ledabylo a velice nedbale, nestarají se o rubriky, které kněz dopodrobna přece znáti má. Ba jsou pohříchu i kněží, kteří odbudou mši sv. dříve než za čtvrt hodiny. Takoví nemohou býti prosti hříchu smrtelného, poněvadž za tak kratičký čas nelze mši sv. sloužiti bez hrubých poklesků v modlitbách a obřadech, a bez těžkého provinění proti uctivosti a vážnosti, která sluší na tak vznešenou oběť. Mimo to nelze též ujíti velkému pohoršení věřících. Co o takových kněžích sv. Alfons smýšlí, nejlépe poznati lze z jeho slov pronesených při rozprávce o této přesmůtné záležitosti: „Když mluvím o této věci, praví, přál bych si *slz*, ale *krvavých slz*. Ubozí kněží, kteří takto mši sv. slouží; jak jim bude na soudě Božím!“

Následují pak pro jednotlivé dny v týdnu: „Rozjímání a vroucí vzdechy přede mší sv.“ a „Vroucí vzdechy na poděkování po mši sv.“, kteréž nadány jsou i odpustky 100 dní, modlí-li se je kněz v den, pro který určeny jsou. (S. Congr. Ind. 20/XII. 1884).

Přidány konečně jsou obyčejné přípravné modlitby ku mši sv., jaké v missálech, brevířích a jiných církevních knihách uvedeny bývají, jakož i dikůčinění po mši sv. se všemi případnými a odpustky nadanými modlitbami, které církev sv. kněžím doporučuje.

Přídavek: „Duchovní zásady kněze“ jest snůška krátkých jadrných sentencí, jež by si kněz každodenně bedlivě přečísti měl a které se jednotlivě i za látku k denní meditaci dobře hodí, již kněz nikdy by opominouti neměl.

Vzhledem na bohatý obsah spisu tohoto pevně doufáme, že nalézaje se v rukou kněží a lidu věřícího mnoho, mnoho dobrého způsobí, an obsahuje v sobě věci, po nichž každý kněz nemálo touží, jichž si nad míru váží a které s to jsou, aby k důstojnému přinášení nejsv. oběti novozákonné a její pravému ocenění jej co nejlépe disponovaly a posvátné dojmy při ní získané po celý den v něm udržovaly. V jiných jazycích byla takových příruček dávno již hojnost, někde i veliká; toliko v řeči české postrádali jsme něco podobného až podnes. I jsme proto dp. překladateli nemalými díky povinni, že podjal se práce záslužné a na jazyk náš mateřský převedl nám něžný spis sv. Otcem svým Alfonsem, vroucím to ctitelem nejsv. Svátosti oltářní, tak krásně a prakticky sestavený. Zajisté mnoho tím přispěje netoliko k zbožnému přinášení nejsv. oběti, ale i k horoucnému uctívání nejsv. Svátosti i u kněží i u zbožných laiků. Kéž by proto něžná knížka ta našla nejhojnějších odběratelů nejen mezi duchovenstvem, ale i mezi lidem věřícím, pro nějž též psána jest! Kéž by nebylo kněze českého, v jehož rukou by i přede mší i po mši sv. tento spisek každodenně po nějakou dobu se nenalézal! Každodenní svědomité užívání jeho přinese netoliko jemu samému, ale i duším péči jeho svěřeným prospěch netušený.

Překlad z vlastiny jest výtečný a dp. překladatel sku-

tečně dosáhl v převádění cizojazyčných spisů na jazyk český již takové zručnosti, že se překlady jeho čtou jako original. Nikde neprohřešil se ani nejmenším proti duchu jazyka českého a řeč v celém spisu jest plyná a lahodná. Chyb tiskových jsme ani nepostřehli. Kritiku ob stojí práce jeho před soudem i nejpřísnějším.

Vnější úprava knížky jest sličná, formát (malá osmerka) příručný, tisk zřetelný, papír jemný a pevný a tlačená vazba při vázaných exemplářích s červenou ořízkou dosti úhledná. Ohledem na vše to rádi vyznáváme, že cena knížky skutečně mírná jest a proto doporučujeme ji všem co nejvíce.

Ivan Ad. Wagner.*)

Pomněnky a lilie. Řeči k prvnímu sv. přijímání. Napsal *Václav Davídek*, katecheta v Turnově. Nákladem R. Prombergra v Olomouci. Cena 60 kr.

S potěšením přečetl jsem promluvy tyto. Řeči před sv. přijímáním nazvány jsou vhodně „Pomněnky“, neboť připamatují dítkám: že sv. přijímání jest dnem krásným, svatým a nad pomýšlení důležitým; jak bylo sv. přijímání ustanoveno; že Ježíš, nevinný Beránek, obětuje se za hříchy světa; že Ježíš jest vinný kmen a dítky je o ratolesti; příchod Krista jako krále tichého do srdcí dítek; přebývání Krista v srdcích lidských; účinky sv. přijímání; výstrahu, obavu a radu pro budoucnost. Toť osm překrásných pomněnek, výborných řečí, protkaných krásnými obrazy, příklady a doklady, prodechnutých pravou láskou k nevinným dítkám. Mluva je prostá a srdečná. Připojeno jest obnovení slibu křestního a modlitby před sv. přijímáním. Druhá část, která nese případně název „Lilie“, obsahuje kratší řeči po sv. přijímání. Jejich šest, a sice: Ježíš nejlepší průvodce náš v životě pozemském; Co očekává od prvokommunikantů Ježíš Kristus, rodiče a církve svatá; Zůstaňte v milování mém; Nebezpečnoství, jež nás v životě potkávají; O častějším sv. přijímání; zachovejte věrnost Bohu až do smrti. Co praveno o první části, platí plnou měrou o této části druhé. Zajisté nikdo z duchovních, jimž výchova mládeže svěřena, nepochybí, zjedná-li si výborný spisek tento, který nemožno než vřele doporučiti. Od téhož obratného kazatele a spisovatele přichytány jsou pro dobu postní řeči pod názvem: „Kolébka a rakev“. Upozorňujeme! *Dr. Fr. Zima.*

Kam jdeš? Kniha útěchy pro doby trudné, kterou sepsal *Dr. Karel L. Řehák*. V Praze, nákl. V. Kotrby, 1899. Cena 1 zl. 20 kr. — Jsou to nab žeuskové úvahy o budoucí vlasti vyvolených Páně, o nebi, jimž dal p. autor formu dopisů. Základem úvah těchto jsou četné, dobré spisy cizojazyčné, pocházející od spisovatelů na slovo vzatých, vynikajících jak učeností tak svatostí života. Spis má tři části, z nichž první jedná o tom, v čem pravá vlast naše záleží, druhá mluví o způsobu, jak do vlasti nebeské dostat se možno, a třetí konečně líčí život nebešťanů. Knihu dlužno čísti pomalu, rozjímavě, a pak jí čtenář jistě bez užitku neodloží. *mp.*

*) Stejně pochvalný posudek zaslal redakci Č. k. d. o spise tom i dp. *Jos. Papež.*